

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

AGRESE A AGRESIVITA V ÚPOLOVÉM SPORTU MUAY-THAI
Diplomová práce
(bakalářská)

Autor: Ondřej Sýkora, Tělesná výchova a sport
Vedoucí práce: Ph.D. Michal Šafář, Mgr.

Olomouc 2015

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Ondřej Sýkora

Název diplomové práce: Agrese a agresivita v úpolovém sportu Muay-thai

Pracoviště: Katedra společenských věd v kinantropologii

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Michal Šafář, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2015

Abstrakt: V diplomové práci se zabýváme porovnáním míry agresivity mezi profesionály a amatéry v úpolovém sportu Muay-thai. K testování jsme použili osobnostní inventář B-D-I. Výzkumný soubor tvoří celkem 40 respondentů skládající se z mužů, žen, chlapců a dívek trénujících v TJ Sokol Olomouc. Výsledky prokazují, že jedinými subtesty, kde jsou významné statistické rozdíly mezi skupinami, byly subtesty hostility a agresivity + hostility. U obou skupin bylo signalizováno zvýšení agresivity pouze v subtestu verbálním. Dále z výsledků vyplývá, že statisticky se skupiny od sebe velice neliší.

Klíčová slova: agrese, agresivita, hostilita, B-D-I, sport, Muay-thai

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author's first name and surname: Ondřej Sýkora

Title of the bachelor thesis: Aggression and ferocity in the combat sport Muay-thai

Department: Department of Kinantropology and Social Science

Supervisor: Mgr. Michal Šafář, Ph.D.

The year of the presentation: 2015

Abstract: The bachelor thesis deals with comparison of levels of aggression among professionals and amateurs in a combat sport called Muay-thai. For testing we used personable inventory B-D-I. The body of the research consisted of forty respondents including men, women, boys and girls training in TJ Sokol Olomouc. The results show that the only subtests showing greater differences between groups are the tests on hostility and aggression + hostility. In both groups the results of the verbal aggression tests had shown a rising aggression tendency. The results also show that the groups did not differ very much.

Keywords: aggression, ferocity, hostility, B-D-I, sport, Muay-thai

I give my approval to the thesis to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně s odbornou pomocí Mgr. Michala Šafáře, Ph.D., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Mgr. Michalovi Šafářovi, Ph.D. za pomoc, podporu a svobodu při psaní diplomové práce. Děkuji Tomášovi Musilovi DiS., za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování diplomové práce. Dále bych rád poděkoval Bc. Barboře Kamenické za korekci anglického textu, a zvláštní poděkování patří Barboře Angelině Garajové za psychickou podporu a motivaci po celou dobu psaní diplomové práce.

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	9
2.1	Agrese	9
2.2	Agresivita	10
2.3	Hostilita	11
3	DRUHY AGRESIVITY	13
3.1	Agresivita vrozená	17
3.2	Agrese získaná	18
3.3	Agrese obranná	19
3.4	Agrese destruktivní	20
4	AGRESE A JEJÍ TEORIE	21
4.1	Činitelé ovlivňující agresivní chování	22
4.1.1	<i>Výchova</i>	23
4.1.2	<i>Sociální prostředí</i>	23
4.1.3	<i>Škola a její projevy</i>	24
4.1.4	<i>Média</i>	25
4.2	Biologické předpoklady agrese	26
4.3	Vliv pohlaví na agresi	28
4.4	Agrese a agresivita ve sportu	29
4.5	Agrese v úpolovém sportu Muay-thai	30
5	CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
5.1	Hlavní cíl	32
5.2	Dílčí cíle	32
5.3	Výzkumné otázky	32
6	METODIKA	33
6.1	Metoda diagnostiky agresivity	33
6.2	Stanovení agresivity	35
6.3	Metody vyhodnocení	35
6.4	Výzkumný soubor	35
7	VÝSLEDKY A DISKUSE	36

7.1	Celkové výsledky B-D-I testu	36
7.2	Výsledky jednotlivých subtestů B-D-I	37
7.3	Výsledky celkové agresivity	38
7.4	Výsledky celkové hostility	39
7.5	Porovnání celkových naměřených hodnot	40
8	ZÁVĚRY	44
9	SOUHRN	45
10	SUMMARY	47
11	REFERENČNÍ SEZNAM	49
12	PŘÍLOHY	51

1 ÚVOD

„Dějiny lidstva jsou řetězem událostí naplněných mimořádnou destruktivitou a krutostí. Agrese člověka je zřejmě daleko větší než agresivita jeho zvířecích předků; člověk je v protikladu k většině zvířat skutečný ‘zabiják’“ (Fromm, 1997, 189).

V dnešní době se setkáváme se znaky agrese snad na každém kroku. Situace, vytvořené dobrovolně či nedobrovolně nás nutí dělat rozhodnutí, které nejsou úplně podle našich představ. Ovlivnění společnosti pomocí medií je dnes přímým důkazem agrese, která se rodí u různorodých věkových skupin. S lehkou nadsázkou lze říci, že agrese se stala nedílnou součástí každodenního života. Nebo nás nutí k přežití? Toto téma je stále aktuální především proto, že se vše vyvíjí a mění.

Vzhledem k dnešní společnosti je důležité si agresi v sobě uchovat alespoň v menší míře, a trénovaností v bojovém umění utvářet v soběstačného a zodpovědného člověka, který dokáže s nadhledem vyřešit situace, které by amatér nezvládl, a tím se vyvarovat zbytečným konfliktům. Ve většině případů konfliktům různého charakteru předcházíme, ale vyskytují se i případy, kterým si vyhnout nemůžeme, jsme donuceni jednat. Současná situace justičního systému představuje teorii: „Dokud se nic nestalo, my s tím nemůžeme nic dělat“. Existují situace, kde člověk musí jednat spontánně, např. při bránění napadeného jedince na ulici. Musíme brát v úvahu, že nám hrozí stejný trestní postih, jako my bychom samotného jedince napadli.

V posledních letech se začalo rozšiřovat vyučování velkého množství bojových sportů a kurzů sebeobrany. Při objektivním pohledu jsme seznámeni s bojovým uměním, které vzniklo podle různých kultur už v dřívějších dobách, a dokážeme bojové sporty rozdělit do skupin podle boje ve stoje, na zemi, s náčiním atd. Vzhledem k událostem minulého století, a to zejména první a druhé světové válce se rozšířilo vyučování specifických bojových umění ve vojenských a policejních orgánech příslušného státu, který individuálně preferoval jiný styl. Po válce, kdy se zhroutil ekonomická stránka a rozšiřoval se hladomor, a s tím i spojené vyšší procento rabování a krádeží. Situace, ve které se společnost vyskytla, vyústila ke zvýšené agresivitě a násilným činům. Vyplývající otázkou by mělo být, jak tento proces zastavit, ale především, jak se před samotnými násilníky bránit?!

Pojem agrese se stává dnešní společnosti cizí, a proto jsem se rozhodl toto téma zkoumat z praktického i teoretického hlediska u sportovců trénující Muay-thai, a dojít k rozšíření vědomostí na dané téma.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

2.1 Agrese

Agrese (z lat. ad-gredior, útočím) projevující se jako násilné omezení jiné osoby či věci, napadením, hrozbou síly nebo záměrným poškozováním. Způsob chování v aktuální situaci z psychologicko-sociologického hlediska.

Podle Pechové (2011, 7) „Agrese bývá nejčastěji definována jako jednání s cílem ublížit člověku nebo zvířeti“.

„Agrese může být vymezena také jako vyhledávání záliby v ubližování jiným lidem. V tomto případě je agrese zdrojem potěšení, uspokojení ze sebe sama, je to legrace, agresivní veselí a bujarost“ (Čermák, 1999, 9).

Hartl (1993, 7) definuje agresi „...jako nepřátelství, útočnost či výbojnost v jednání vůči urč. objektu, útok na překážku (osoba, předmět) na cestě k uspokojení potřeby“.

„Agrese označuje vlastní pozorovatelné chování, agresivitou se rozumí určitá vnitřní pohotovost k agresivnímu jednání. Pojem agresivita vyjadřuje tedy vnitřní dispozice nebo osobnostní vlastnost. Zpravidla je chápána jako relativně trvalá a hůře měnitelná charakteristika osobnosti“ (Čírtková, 2004, 165).

„Agrese pak může být chápána jako násilné narušení práv jiného člověka, jako ofenzivní jednání nebo procedura, ale také jako asertivní jednání. Někdy je agrese vysvětlována pomocí agresivního pudu odpovědného za široké spektrum chování, které nemusí být ve své podstatě nutně agresivní“ (Čermák, 1999, 9).

Pojem agrese není chápán jednoznačně. V běžné mluvě má hanlivý nádech, díky užívání pojmu v politice, v etice a ve výchově, kde je snaha agresi potlačovat jako něco nepěkného. V psychologii, podobně jako v etologii, je agrese chápána jako logicky vysvětlitelné účelové chování, jehož cílem je udělit škodlivý podnět (ublížit, poškodit) a získat tím vlastní výhodu (odměnu, nejčastěji redukci vlastního napětí) (Hošek, 1999, 46).

Podle Spurného (1996, 17) „Agresi rozumíme destruktivní chování, směřující k fyzickému (brachiálnímu), slovnímu (urážka, pomluva) nebo symbolickému (pomocí gest) útoku vůči jinému jedinci (předmětu)“.

„Implicitně se totiž předpokládá, že agrese je unitární jev (bez ohledu na to, zda je vrozený, nebo naučený) schopný pojmut různé druhy chování, jejichž výsledkem je napadení jiné osoby“ (Čermák, Hřebíčková, & Macek, 2003, 26).

Poněšický (2005, 22) tvrdí, že „...agrese se většinou definuje jako psychologická (emočně motivační) mohutnost, jež má za cíl poškodit přírodu, věci, lidi nebo sebe samého“.

Podobně definuje agresi Čermák (1999, 12) a to...„agrese je většinou chápána jako jakákoliv forma chování, jehož cílem je záměrně někoho poškodit nebo mu ublížit“.

Bandura (1971) zase tvrdí, že „...mnoho lidí označuje za agresi chování, které není v souladu se schvalovanými sociálními pravidly“.

Souhlasím se Spurným (1996, 17) „...agrese však může být i promyšlená a dlouhodobá“.

2.2 Agresivita

Agresivita (z lat. aggredi, tj. přistoupit, přiblížit, napadat) je komplexním psychologickým pojmem. Agresivita má u člověka rozmanitou podobu. Agresivně lze myslet a komunikovat, prožívat, jednat, agresivita je obsažena v našich představách a fantaziích, přáních, denních a nočních snech (Vymětal, 2003).

Rozlišovat agresi od agresivity je obtížné. Oba pojmy spolu souvisí, agrese je chápána jako vlastní agresivní chování, jehož cílem je záměrně ublížit, zatímco agresivita je brána v nejširším slova smyslu jako dispozice k agresivnímu chování.

Hartl (1993, 8), který definuje agresivitu „...jako tendenci k útočnému jednání vůči druhé osobě či okolí; u člověka je její příčinou často frustrace“.

„Pro Lorenze je stejně jako pro Freuda lidská agresivita pudem, který sytí z nepřetržitě proudícího pramene energie a není nutně výsledkem reakce na vnější podněty“ (Fromm, 1997, 30).

2.3 Hostilita

„Hostilita je nepřátelský postoj vůči sobě nebo jiným osobám; projevuje se nepřátelstvím a agresivitou; často vyvolána žárlivostí, závistí, případně chorobnými duševními pochody, například paranoiou nebo mánií“ (Hartl, & Hartlová, 2000, 195).

Podle Matochové (2008, 9) „postoj (zaměřenost osobnosti), který je charakterizován nepřátelstvím, negativizmem, zatrpklostí, odporem vůči ostatním lidem. Na rozdíl od agresivity, která je do určité míry determinována biologicky, je hostilita formována převážně psychosociálními vlivy“.

Souhlasím s Charvátem (2008, 7), že „je dostatečně známo, že nejčastějším spouštěcím momentem hostility je závist, žárlivost, fanatické uctívání symbolu, hyperambice, chorobné hájení vlastního teritoria, falešný pocit nadřazenosti a v neposlední řadě i choroba“.

Souhlasím i s Lovašem (2008, 267), který tvrdí, že „hostilita jedince se projevuje tím, že (on) nemá rád jinou osobu nebo jiné osoby, negativně se o nich vyjadřuje, přeje jim neúspěch, nemoc“.

„Mluvíme-li o hostilitě jako fyzických nebo slovních projevech, je třeba podtrhnout, že jsou obvykle náhlé a jejich cílem je uškodit osobě nebo subjektu vyvolávajícímu frustraci. Rozlišujeme ještě tzv. přenesenou hostilitu a také sebesthostilitu, a tedy hostilitu směřovanou na sebe samého“ (Charvát, 2008, 55).

Podotýkám, že „...hostilita je často spojována s agresí, jako její příčina, ale nemusí tomu tak být pokaždé. I při jejich evidentní blízkosti je možné agresí, agresivitu a hostilitu poměrně zřetelně významově odlišit“ (Lovaš, 2008, 268).

Hostilita nevzniká sama od sebe, bez určitých příčin. Faktory ovlivňující vznik, nárůst a rozšiřování hostility jsou různorodé a mimořádně složité. Na problém se lze dívat různými způsoby. Můžeme rozlišovat zdroje hostility obvykle označované jako vnitřní, vyplývající z typu osobnosti, ve velké míře geneticky dané, a také poruchy v chování, mající patologický podklad ve fyziologickém a psychologickém založení

jedince. Hostilita vzniká v mnoha případech pod vlivem vnějších činitelů a měnících se okolností. Obecně je můžeme označit jako historicko-spoločenské podmínky života, existence a rozvoje (Charvát, 2008, 54).

Z aspektu společenského jsou spouštěcími faktory hostility nenávisť k nepříteli při lovecké nebo vojenské ochraně teritoria vlastního rodu, kmene, národa. Bojová a vojenská příprava byly od prvopočátku součástí tělesných cvičení právě tak jako rituály a soutěže, nejednou spojené s fanatickým uctíváním symbolů nebo také klubů či státní reprezentace (Charvát, 2008, 8).

Náhled Charváta (2008) na hostilitu a sport. „Sport jako společenská činnost není oproštěn od jevů hostility, naopak je jejich neodlučitelným akceptem. Hostilita ve sportu podléhá vědomému řízení, a mění se její intenzita a následně přijímá rozměry dovolující ovládnutí svých projevů“.

3 DRUHY AGRESIVITY

Projevy verbální agresivity podle Vymětala (1992, 120) „V pracovně, kdo poskytuje pomoc, klient zvyšuje v rozčilení hlas, křičí, nadává, vyhrožuje, vyčítá, nebo je ironický a jízlivý“.

Pechová (2011, 7) dělí agresi jednoduše. „Agrese může být fyzická či verbální, přímá, či nepřímá, respektive agrese zástupná (agrese směřuje vůči objektu či osobě nespojené s původním cílem)“.

Podle Hátlové, Hoška a Slepíčky (2009, 167) platí, že... obecně se odlišují čtyři aspekty agrese, které mohou být vysvětlovány procesem učení. Jsou to především:

- jak být agresivní,
- kdo je vhodným cílem agrese,
- které akce vyžadují agresivní odpověď,
- ve které situaci je agrese přijatelná.

Buss doplňuje dělení agrese o dimenzi aktivity - pasivity. Těchto osm druhů navazuje na obecnou představu - přímá a nepřímá, verbální a fyzická agrese.

Osm druhů agrese projevované v rámci sociální interakce a jejich výskyt je patrný i ve sportu:

- fyzická aktivní přímá (například tlučení hokejkou),
- fyzická aktivní nepřímá (pověření někoho jiného fyzickým napadením jiné osoby, role zlého muže),
- fyzická pasivní přímá (fyzické bránění druhému v dosahování jeho cíle),
- fyzická pasivní nepřímá (odmítnutí splnit požadavky),
- verbální aktivní přímá (slovní urážky, nadávky),
- verbální aktivní nepřímá (pomluvy),
- verbální pasivní přímá (odmítnutí s někým mluvit),
- verbální pasivní nepřímá (nezastat se někoho).

(Buss in Čermák, 1999)

Z praktického hlediska stojí za odlišení přímá a nepřímá agrese a verbální a fyzická agrese. Člověk může někoho napadnout přímo fyzicky (např. políček, kopnutí, cloumání: přímá fyzická agrese) nebo přímo verbální (např. nadávky, zesměšňování, osočování: přímá verbální agrese). Projevem nepřímé fyzické agrese je pak například ničení majetku náležejícího objektu agrese. Nepřímou verbální agresi představují například pomluvy, hostilní poznámky a žerty. Do této kategorie patří i tzv. symbolická agrese, která může být vyjádřena v kresbách, básních, u umělců pak v jejich dílech (Čermák, 1999, 11).

Obdobnou úvahu nacházíme u Spurného (1996, 18). Agresivní chování je velmi pestré, od slovního, nevinného 'špičkování', přes nadávky a vyhrůžky, agresi proti předmětům, až po fyzické násilí vůči osobám. Může se jednat o agresi otevřenou, přímou, (tj. proti člověku, vůči kterému agresor něco má), nepřímou (proti hodnotám významným pro jedince), přesunutou (vybití si vzteku na 'náhradním' objektu), popřípadě imitativní (šikanování nováčku jako nádoba chování svých předchůdců) nebo invertovanou agresi (autoagrese, jejíž extrémní formou je sebevražda).

O autoagresi hovoří i Hátlová, Hošek a Slepíčka (2009, 172) „sportovní praxe přináší řadu příkladů takovéto autoagrese ve formě výčitek směřovaných vůči sobě samému, sebeobviňování po nevydařeném zásahu či po neúspěchu v závodě či soutěži. Můžeme tak být svědky hlasitých projevů nespokojenosti s vlastním výkonem, sebeobviňování i přímo nadávek, kterými sportovci častují sami sebe“.

Obdobné rozdělení nacházíme i u Hoška (1999, 47). Agrese přímá (otevřená) tj. proti objektu, vůči kterému agresor něco má. Agrese nepřímá, proti hodnotám významným pro objekt agrese (např. msta žhářstvím). Agrese přesunutá, kdy objekt agrese nemusí mít nic společného s podnětem, který agresi vyvolal. V praxi se mluví o "vylití si zlosti na něčem", kdy např. v práci ponížený člověk ztýrá z malicherných příčin (kdo chce psa být, hůl si najde) svého psa. Někdy se mechanismem přesunuté agrese vysvětluje tzv. agrese imitativní, kdy "mazáci" šikanují "bažanty", zpravidla na vojně, v zajateckých táborech, ve sportovních klubech. V těchto agresivních manýrách je kromě mechanismu přenesení a odreagování agresivního napětí i mechanismus zvyšování sebevědomí pomocí agrese.

Čermák (1999, 10) tvrdí, že nejčastěji se agrese rozděluje na instrumentální a emocionální.

- Instrumentální agrese je prostředkem, jak dosáhnout vnějšího cíle. Je-li přitom zraněna jiná osoba, pak jde o sekundární efekt. Použití instrumentální agrese je založeno na předem připraveném plánu a na úvahách o možných variantách průběhu jednání.
- Emocionální agrese (nebo také zlostná, hněvivá, afektivní nebo hostilní) je charakteristická přítomností silné negativní emoce, většinou hněvu, a agrese není prostředkem, ale cílem sama o sobě (Čermák, 1999, 10).

O agresi instrumentální hovoří i Čermák, který je obdobného názoru jako Pechová (2011), jež obohatila dělení agrese o další.

- Agrese instrumentální (účelová, je motivována snahou o získání potravy, teritoria, dominance),
- hostilní (motivována především hněvem, nepřátelským postojem),
- benigní (bránění svého teritoria),
- maligní (nepřiměřená),
- individuální (vyvolána konkrétním jedincem),
- meziskupinová (meziskupinová agrese se stane snáze nekontrolovatelnou a destruktivní),
- autoagrese (sebepoškozování, sebevraždy, sebezabití),
- heteroagrese (namířená navenek).

Souhlasím s Čírtkovou (2004, 166), která tvrdí, že v obecném psychologickém výkladu se rozlišuje mezi agresivitou konstruktivní a destruktivní. V konstruktivní agresivitě je zdůrazněn její přirozený a účelný projev v lidském i subhumánním chování. Konstruktivní agresivita je důležitá pro vývoj člověka, a proto jí bývá přisuzována důležitá role v procesu individuace, tj. utváření individuální osobnosti. Mezi základní znaky destruktivní agresivity patří touha ničit či ubližovat. Citový doprovod destruktivní agresivity může být různý (agrese ze zoufalství, ze zloby a hněvu, agrese může probíhat dokonce bezcitně). Výrazná destruktivní agresivita je v psychologii považována za poruchu osobnosti (psychopatie).

Český psychiatr V. Vondráček rozlišuje agresi v dvojitým významu. V širším slova smyslu zahrnuje agrese činnost nebo její úmyslné odmítnutí, směřující k poškození nebo snížení určité hodnoty. V tomto širokém pojetí ilustrují agresi např. nadávky, sprostá mluva, anekdoty, porušení konvence nebo úmyslné odmítnutí pomoci. V užším pojetí se kryje význam agrese s jejím všeobecným chápáním, tj. s fyzickým (brachiálním) násilím a útokem (Čírtková, 2004, 165).

Obdobně uvažuje i Hošek (1999, 46), který hovoří o agresi následovně... „směr agrese: mimo subjekt - dovnitř, heteroagrese - autoagrese. Orgán agrese: svaly těla - hlasivky, agrese fyzická (brachiální) - agrese verbální. Poměr sil: vyrovnaný - nevyrovnaný, agrese symetrická - agrese nesymetrická“.

Objektivně lze rozdělit agresi:

- Autoagrese - zde hovoříme o agresi zaměřenou sám na sebe, časté případy (sebevražda, trhání vlasů, hladovka),
- Heteroagrese – agrese zaměřená vůči druhé osobě (u sportovců jde o nepřiměřený zákrok, nesportovní chování – plivnutí, ve věznicích – šikana, rvačky).

Zjednodušeně rozdělil agresi Hošek (1999, 47) na symetrickou a asymetrickou. Agrese symetrická je eticky přijatelnější, protože na ni mohou být uplatněna kritéria „fair play“. Napadený má rovnocennou šanci se bránit a ubránit. Asymetrická agrese je napadení slabšího silnějším a je to velký etický problém současné doby. Patří sem např. šikanování ve věznicích a v armádě, pouliční teror, potlačování menšin, imperiální politika aj. Příkladem a „školou“ symetrické agrese je sportovní boj.

Podle Nakonečného (2013) je nejdůležitější rozlišovat dva zcela různé druhy agrese:

- afektivní „zlobnou agresi“, která je reakcí na frustraci a je doprovázena pocity vzteku, nenávisti a postoji nepřátelství (hostility);

- „instrumentální agresi“, vystupují bez uvedených pocitů a postojů jako naučená sociální technika, která je používána instrumentálně, tj. jako účelný prostředek, který se jedinci osvědčil v interakci s určitou kategorií osob.

K dělení agrese se užívá řada kritérií, proto je velmi problematické klasifikovat agresi. Agresi a odvíjející se chování může probíhat z různých příčin (účast emocí), za různých okolností (míra kontroly) a v různém směru (navenek, dovnitř) (Hošek, 1999).

Míra aktivity:

Agrese aktivní (většinou), kdy agresor vyvíjí aktivitu. Agrese pasivní, kdy akt ublížení rezultuje z pasivity. Je to poněkud paradoxní a nejlépe to vysvitne z příkladu neposkytnutí povinné péče, kdy svědek havárie, nebo topení člověka, neposkytne pomoc, i když k tomu má prostředky a dovednosti. V tomto případě, i když svědek není příčinou poškození, je morálně považován za agresora pasivního, protože trestá nepomocí.

V psychologii se mezi případy pasivní agrese počítají i případy pasivní rezistence nátlakového charakteru. Jde o tzv. prostředky nenásilného boje, kterými se proslavil např. Gandhí, jako je nátlaková hladovka, mohla by sem počítat i stávka.

Míra adaptovanosti:

Agrese inadaptovaná (maladaptovaná), tj. přímočará, nezvládnutá agrese ničivého typu. Agrese socializovaná, tj. sociálně přizpůsobená, např. intrikování, pomluva, ironie. Mezi socializované, společensky schvalované agrese patří i sport, kde je přemožení symbolizováno, konfrontační poškození, ale může být dosti silné (pocity inferiority, sociální i materiální poškození).

Účast emocí:

Agrese v afektu, vzteklé agrese, kterých je většina. Agrese instrumentální (bezemoční), kdy je ubližováno, aniž bychom proti objektu agrese něco měli (např. honba za potravou v říši zvířat, nebo stoupnutí na nohu člověku v přeplněné tramvaji) (Hošek, 1999, 47).

3.1 Agresivita vrozená

Podle Vymětala (2003) má agresivita vrozený základ, ale její intenzita a forma jsou do značné míry osvojené během života člověka, a proto ovlivnitelné prostředím a

psychologickými prostředky. Slouží k formování, rozvoji osobnosti a plní ochrannou a adaptivní funkci.

Ve srovnání s důležitostí, kterou přičítáme vrozené lidské agresi jako jednomu z nejvážnějších problémů života společnosti, a to od náboženských názorů až po Lorenzovu vědeckou práci, by mohla teorie „nekontrolovatelného útěkového instinktu“ působit komicky, ale z neurofyzilogického hlediska je stejně hodnotná jako teorie „nekontrolovatelné agrese“. Z biologického hlediska se dokonce dá říci, že útěk slouží sebezáchově lépe než boj (Fromm, 1997, 105).

Vrozenou agresi se předpokládá souhrn jednání jako obrana vůči ohrožujícím vlivům či nepřiměřené jednání druhých osob. Vzhledem k socializačním pochodům přijímáme agresi jako vrozenou. Jednání či samotné reakce na agresi jsou mnohdy neadekvátní, nepřijatelné (jakákoliv akce vyvolává reakci, tudíž je důležité vnímat své projevy působící na okolí).

Souhlasím s Lorenzem (1992, 49), který tvrdí, že: „plné nebezpečí agresivního pudu pochopíme právě ze skutečnosti, že agrese je pravým primárním instinktem, sloužícím udržení druhu: je to právě spontánnost instinktu, která ho dělá tak nebezpečným“.

Opačného názoru je Čírtková (2004, 167) „agresivní člověk má vystupňovaný pud agrese, a proto jedná agresivně ve většině situací. U takového jedince lze s velkou pravděpodobností předpokládat pokračující agresivní chování, neboť agrese u něj navozuje uspokojení a redukci napětí“.

Ono zjednodušení - zde i názorů protichůdného tábora – lze vystopovat na obou stranách: jedna námitka zní, že když je agrese výhradně vrozená, nedá se na chování, které podmiňuje, vůbec nic změnit, a tím se omlouvá odpovědnost za toto chování (Poněšický, 2005).

3.2 Agrese získaná

„Agresivita je jako jiné formy chování jen a jen naučená a založená na tom, že se snažíme dosáhnout co největších výhod. Podstata je v tom, že jednáme, cítíme a myslíme

způsobem, který se nám osvědčil jako úspěšná metoda k dosažení toho, co jsme chtěli mít“ (Fromm, 1997, 54).

Z důvodů dosažení životních cílů (žebříčku životních hodnot) je schopno mnoho lidí z naší společnosti udělat cokoli. Jednou z možností je využití psychického nátlaku (vydírání), ale i použití fyzického násilí není překážkou. Obraz společnosti, ale i samotní rodiče jsou zrcadlem pro dnešní mládež. Záleží na pravidlech, která dospělí určují, konfliktu a následné reakce, ze kterých si mládež bere příklad.

„Téměř veškeré chování je naučené a není důvod přisuzovat speciálně agresivnímu chování výjimečné postavení a aplikovat na něj odlišný model výkladu. Tak jako ostatní způsoby chování jsou i agresivní vzorce osvojovány v průběhu socializačních procesů. Člověk není vybaven vrozeným repertoárem agresivních projevů“ (Čírtková, 2004, 170).

Poněšický (2005) je opačného názoru kritizující představu, že vše je naučené, zpochybňuje s tím spojený závěr, že lze agresivní chování a násilí skrze správnou výchovu a vhodnější sociální podmínky snadno a beze zbytku odstranit.

3.3 Agrese obranná

Agrese obranná je jedna z forem benigní agrese. Projevující se např. u zvířat, která si brání své teritorium či potravu. Jejich cílem je odstranit ohrožení, zachování si života, svobody či majetku. Reálným projevením obranné agrese je útek. Pouze v případě, kdy není možnost útěku, volí zvíře boj.

V případě zděšení (vyvolání paniky pomocí verbální komunikace) dochází k vyvolání agrese nebo k útěku.

Souhlasím s Frommem (1997, 198) „Cílem obranné agrese není požitek z ničení, nýbrž zachování života. Je-li tohoto cíle dosaženo, agrese ustoupí i se svými průvodními emocemi“.

3.4 Agrese destruktivní

Destruktivní agresi nacházíme u lidského druhu, u zvířat je viděna zřídka. Je jednou z reakcí na psychické potřeby spojení s potřebami existence.

Jedinečné u člověka je to, že může mít sklony k vraždění a týrání pro radost. Člověk může zabíjet a poškozovat jedince vlastního druhu, aniž by z toho měl biologický nebo ekonomický užitek. Je jednou z vášní, které jsou u určitých jedinců a kultur dominantní a mocné, zatímco u jiných se nevyskytují (Fromm, 1997).

4 AGRESE A JEJÍ TEORIE

Hošek (1999, 49) rozdělil teorie agrese do tří skupin:

- **Hlubinné teorie** považují agresi za pudovou záležitost, za manifestaci podvědomých motivačních sil. Např. Freud přímo mluvil o destruktivním pudu (Thanatos). V tomto pojetí je agrese vrozená,
- **Behaviorální teorie** považují agresi za naučenou, rezultují např. z frustrace člověka a svým pojetím směřují spíše k pedagogickému optimismu,
- **Klinické teorie** stojí na zmíněném jevu katarze a agresi vysvětlují jako katarzí motivovaného vybití kumulovaného napětí, nejčastěji hněvivé podstaty.

Hátlová, Hošek a Slepíčka (2009, 166) představují teorii instinktivistickou, sociálního učení a frustrace následovně:

- **Instinktivistické teorie** vycházejí z chápání instinktů jako vnitřních tendencí chovat se určitým způsobem. Zdůrazňuje se tím genetická podmíněnost agresivních projevů. Tyto teorie mají svůj původ již ve Freudovském chápání rozvinutém až do názorů že sport je „zdravá cesta jak vyjádřit náš instinkt smrti.“ Hovoří se pak o sportu, zejména sportovních hrách, jako o prostředku sublimace našich agresivních instinktů jejich konstruktivním usměrněním,
- **Teorie sociálního učení** jsou založeny na názorech, že lidská agrese je jako ostatní sociální chování naučena zejména prostřednictvím imitace a posilování. Ve sportu se nabízí řada situací, kdy zejména děti a mládež mohou přihlížet agresivnímu chování dospělých sportovců, což vytváří předpoklady pro posilování tendencí chovat se agresivně,
- **Teorie frustrace** - frustrace je nesporně jednou z příčin, ale jako obě předchozí teorie je nekompletním vysvětlením fenoménu lidské agrese. Je známo, že v případech, kdy se sportovci nebo celému týmu nedaří, lze zjistit více projevů agrese jako odpovědi na prožívanou frustraci provázenou negativním emočním napětím (Hátlová, Hošek a Slepíčka, 2009, 168).

K obdobným závěrům o teorii frustrace došla Čírtková (2004, 167), která doplnila i psychoanalytickou teorii agrese:

- **Teorie frustrace** - frustrační teorie nepředpokládá samostatný motiv (pud) agrese. Pokud jde o vnitřní pohnutky, může být agrese motivována jakoukoli potřebou (fyziologickou, sociální), jestliže je tato potřeba frustrována. Klíčový bod ve výkladu agrese představuje pojem frustrace. Označuje situaci, kdy uspokojení určitého motivu (potřeby) stojí v cestě různé překážky, které oddalují či znemožňují dosažení cíle,
- **Psychoanalytická teorie agrese** - Psychoanalýza původně vzniká studiem abnormálních, psychopatologických jevů (hysterie a dalších druhů neuróz). Tato orientace je patrná i na výkladu agrese. Agresivita je chápána jako pudová instruktivní složka osobnosti. Jako taková je člověku přirozeně dána, patří k jeho vnitřní vrozené psychické výbavě.

Teorie sociálního učení vychází při tom z předpokladu, že není nic předem určeného v lidské agresi, ale že vše je výsledkem učení, a proto sportovní prostředí, zejména rodiče, trenéři a dospělí sportovci spoluvytvářejí podobu agresivního chování mladých sportovců mechanismem posilování či trestání projevovaných způsobů chování (Hátlová, Hošek a Slepíčka, 2009).

4.1 Činitelé ovlivňující agresivní chování

Souhlasím se Spurným (1996, 19), který upozorňuje, že agresivní jednání druhých v nás vyvolává obvykle strach, úzkost, sklony k obraně, protiagresi (podle toho, jak bezprostředně se cítíme ohroženi). Je vnějším zdrojem pro vznik a rozvíjení vnitřního konfliktu, vyvolaného např. potřebou rozhodnout, jak na agresi zareagovat. Jednání agresora, spolu s reakcí oběti tvoří základ konfliktní situace, základ vztahů, které v situaci vznikají a rozvíjejí se (např. slovně napadnu člověka, který má na určitou věc jiný názor, zaujímá k ní jiný postoj než já, a tak „zadělávám“ na konfliktní situaci).

Činitelů ovlivňující agresivní jednání je mnoho. Dle mého názoru nejvíce ovlivňuje agresivitu:

- Výchova,
- Sociální prostředí - v jakém vyrůstají děti sociálním prostředí a následné začlenění se ve společnosti,
- Škola - zde je propojení s výchovou a začleněním se ve skupině,
- Média - jeden z prostředků působící na lidskou agresivitu.

4.1.1 Výchova

Výchova je nezbytnou součástí k utváření bytosti v člověku. Rodiče, školka, škola, nadřizení, jsou těmi, ke kterým vzhlíží, tudíž se předpokládá, že jejich reakce jsou správné, a uchovávané si je v paměti. Verbální i neverbální projevy jsou obrazem výchovy a jejich nedostatky jsou posuzovány jako neadekvátní.

„V širším smyslu cílevědomé, organizované formování tělesné i duševní stránky člověka, jeho životního názoru, morálního profilu, estetických ideálů a sklonů“ (Dovalil a kol., 2008, 272).

Zejména u dětí je důležitý výchovný prvek (rodiče, škola, profesní instituce zabývající se touto problematikou) a rovněž i skutečnost, že ve společnosti se o těchto negativních projevech stále častěji a otevřeněji hovoří, včetně právní pomoci (Harsa, Kertészová, Macák, Voldřichová, & Žukov, 2012, 18).

4.1.2 Sociální prostředí

Souhlasím s Vymětalem (1992, 120) „výskyt agresivity v současnosti všeobecně narůstá. Žijeme v době bohaté na psychosociální a ekonomické stresy, které samozřejmě ovlivňují psychiku člověka, meziosobní vztahy a mohou vyvolávat ztrátu pocitu bezpečí, jistoty, jež jsou provázené strachem, obavami, úzkostí a napětím, týkajících se jedince samého i jeho nejbližších“.

„Agresivní sklony se u člověka vytvářejí v prvních letech života na základě dědičných dispozic, instinktivní výbavy, výchovy, učení, předchozí zkušenosti a vlivu prostředí. Agresivitu je třeba kontrolovat, kultivovat, regulovat a usměrňovat, prosociálně účelným

směrem tak, aby nedocházelo k narušení vztahů mezi lidmi a normami společnosti“ (Harsa, Kertészová, Macák, Voldřichová, & Žukov, 2012, 15).

Podle Hoška (1999, 48) tragické důsledky mezilidských agresí jsou pravděpodobně příčinou, proč všechny náročné životní situace člověka, spojené se sociálním ohrožením (ztráta prestiže, moci, sociální pozice), mají u člověka tak prudkou stresovou odezvu. Mohou totiž z fylogenetického pohledu vyústit v ohrožení vlastní existence, proto se vyvinula tak silná neurohumorální odezva v situacích sociální deprivace a v případech ohrožení sociálního statusu v důsledku náročné životní situace.

4.1.3 Škola a její projevy

Šikana je jedním z projevů agrese. Agresor vybíjející si svůj vztek či dokazující si svou sílu na oběti. Nejčastěji se s prvky šikany setkáváme ve školách, kde se nachází děti různých věkových skupin, ale i ve věznicích, na pracovišti, v jednotlivých sportech. Podnět nemusí být jasně zřetelný, může se jednat o sociálně zabezpečené rodiny dokazující chudobu ostatním, nebo být „in“ při hlasitém vykřikování kolektivu (povolit se většině, zapadnout).

„Šikanou rozumíme určitý projev patologických interpersonálních vztahů, vyvolávajících u oběti obvykle déletrvajících, stupňujících se psychické zatížení a snahu uniknout ze situace jakýmkoli způsobem. Výjimkou nejsou ani pokusy o únik jednou provždy“ (Matochová, 2008, 22).

Podle Koláře (1997, 24) „brutální způsoby šikanování se jistě bolestivě dotknou každého a nikdo nebude mít problém s jejich označením. Potíž však je v tom, že nejsou vidět, protože se dějí v nepřítomnosti pedagoga“.

Podle Spurného (1996, 116) motivem jednání útočníka bývá nejčastěji nevyřešený vnitřní konflikt, vlastní traumatizující zkušenost získaná v roli oběti šikanování (či podobného násilného jednání), se kterou se tímto způsobem snaží vypořádat. Bezprostředním podnětem pro nastartování agresivního jednání s prvky šikany je zpravidla jednání, chování, výraz potencionální oběti, „nabízející“ prostor pro ventilování intrapsychického konfliktu agresora.

Souhlasím s Kolářem (1997, 118), který tvrdí, že „...v právní praxi bývá pojem šikana používán jako synonymum pro úmyslné jednání, které je namířené proti jinému subjektu a které útočí na jeho lidskou důstojnost. Z hlediska výkladu pojmu šikanování není důležité, zda k němu dochází verbálními útoky či fyzickým násilím nebo hrozbou násilí. Rozhodující je, že se tak děje úmyslně“.

„V drtivé většině to nejsou nemocní sadističtí psychopati. Jsou ‘pouze’ mimořádně egoističtí a egocentričtí. Agrese a krutost je plně k dispozici jejich ‘kojeneckému’ charakteru“ (Kolář, 1997, 51).

4.1.4 Média

„Časté pozorování násilí upevňuje divákovo přesvědčení, že agrese je přípustný, nebo dokonce žádoucí prostředek řešení interpersonálních konfliktů“ (Čermák, 1999, 91).

„Tři lidé zemřeli poté, co je vrazi přinutili v obchodě pozřít žíravý čistící prostředek. Vrazi předtím viděli třikrát po sobě film, ve kterém se objevuje scéna, kdy muž zabíjí prostitutku tak, že ji přiměje vypít žíravinu“ (Čermák, 1999, 90).

„Šest mladíků přinutilo ženu, aby se ponořila do palivové směsi, a potom ji zapálili. Dvě hodiny předtím viděli podobnou scénu v televizním pořadu“ (Čermák, 1999, 90).

A mnoho dalších příkladů představují vysokou ovlivnitelnost médií, převážně v období, kdy se mozek stále vyvíjí. Manipulace společností prostřednictvím informací, ovlivňování myšlení, klam reality, jednotvárně představovat různá fakta, to jsou hlavní znaky dnešních médií, a jejich síla nadále roste, vzhledem k snižující se pohybové aktivitě populace, a s tím spojený čas strávený u televize.

Experimenty ukazují, že opakované sledování filmů s prvky násilí vede k celkové desenzibilizaci (tj. snížení citlivosti na násilné scény) a poklesu sympatií vůči obětem násilí. Pocity nepohody, nepříjemnosti a odmítání, vyvolané násilnými scénami, zeslabují. Jedná se o spontánní (nezamyšlené) vymizení původních přirozených emocionálních reakcí na šokující, otřesné podněty (Matochová, 2008, 32).

Čermák (1999, 91) tvrdí, že agrese v televizním pořadu může sloužit jako vzor hodný napodobení. Imitace pozorovaného nového agresivního chování se u dítěte někdy stane součástí kognitivní výbavy, jež je připravena k použití, i když vzor není

přítomen. Dítě, ale i dospělý divák se v situaci podobné té, kterou pozorovali, budou chovat shodně s modelem nebo, což je pravděpodobnější, ve shodě s vlastní představou o tom, jak by se vzor v dané situaci zachoval.

Souhlasím s Matochovou (2008), která tvrdí, že sledování násilí na obrazovce vede k znečitlivění diváků strádání obětí. Tento účinek je stejnou měrou zastoupen u mužů i u žen. Pokles sympatií k oběti, popírání jejího utrpení či lhostejnost k jejímu osudu představují zatím nejrozšířenější vědecky ověřené negativní účinek násilí na obrazovce.

Podle Matochové (2008, 32) „chceme-li tlumit negativní dopady násilí prezentovaného v zábavním průmyslu různých žánrů, musíme více posilnit původní struktury konzumentů ve směru jasného odmítání destruktivního násilí pro reálný život“.

4.2 Biologické předpoklady agrese

Dle Čermáka (1999, 79) „autoři netvrdí, že by biologická báze byla odpovědná za veškeré rozdíly mezi pohlavími. Poukazuje jen na to, že biologické rozdíly utvářejí pro obě pohlaví různé podmínky, proti kterým stojí síly prostředí a situace“.

Biologické teorie naznačují, že agresivita je způsobena faktory popsitelnými a vysvětlitelnými neurofyziologicky (tzv. centra agresivity v rámci CNS), geneticky (vliv specifických genů) a endokrinologicky (působení zvláště mužských pohlavních hormonů) (Vymětal, 2003).

Čermák (1999) poukazuje na fakt, že z výzkumu vlivů pohlavních hormonů na agresi se usuzuje, že zvýšená sekrece testosteronu může mít vztah ke zvýšenému riziku výskytu agrese nebo obecněji ke kriminálnímu chování u mužů.

Souhlasím s Hoškem (1999), který tvrdí, že na biologické úrovni bylo zjištěno, že emoční důsledek zátěže závisí na produkci hormonů. Produkce adrenalinu naznačuje spíše strachovou (intrapunitivní, tj. sebetrestající) odezvu, zatímco produkce noradrenalinu znamená spíše zlostnou, vztekovou (extrapunitivní) reakci.

Regulačně tedy odpovídají za kvalitu emoce hypotalamus, přední lalok hypofýzy (ACTH) a vegetativní nervový systém (speciálně sympatikus). Celý systém pracuje ve

složitým a jemným vztahu jako celek, regulační úlohu má i mozková kůra a pochopitelně i zpětné vazby.

Stejného názoru jako Hošek (1999) je i Pechová (2011, 7) „Neurobiologické aspekty: agrese je regulována jednak hypothalamem a také prefrontální mozkovou kůrou jejíž poškození často vede k desinhibici agresivních impulzů (prefrontální syndrom, též syndrom frontálního laloku, dříve organický psychosyndrom)“.

Ve výzkumech se opakovaně zjišťuje, že jedinec s chromozomálním karyotypem XYY má sklon k agresi. Nadbytečný chromozom Y bývá spojován nejčastěji s antisociálním a agresivním chováním mužů, kteří byli vystavováni ne více než průměrné agresi v primární rodině. Muži s nadbytečným chromozomem Y vylučují ve větší než průměrné míře mužské hormony, a vykazují tak větší tělesnou hmotnost, mají vyvinutější svalovou hmotu apod. (Čermák, 1999, 17).

Stejného názoru je Spurný (1996, 17). Při hledání vnitřních zdrojů agrese, v podobě genetických dispozic, bylo ještě nedávno za jednu z příčin lidské agresivity pokládáno zdvojení chromozomu Y, jenž určuje mužské pohlaví (to má chromozomy XY, ženské XX). Několik pachatelů násilných činů bylo pro nález chromozomů XYY před soudem prohlášeno za trestně neodpovědné, protože se vycházelo z předpokladu, že jsou svým genetickým vybavením nevyhnutelně předurčeni k hyperagresivitě, vyššímu vzrůstu apod. Dnes se sice připouští, že chromozomální konstelace XYY koreluje s vyšší postavou, ale její vztah k násilným činům je posuzován již velmi opatrně nebo se vůbec popírá. Vcelku se tedy zdá, že u agrese lidské jsou genetické vlivy méně důležité, než vlivy prostředí.

Obdobnou úvahu jako Spurný (1996) má i Pechová (2011, 7). „Genetické vlivy: údajně vyšší agresivita u tzv. supermužů (supermale, pohlavní chromozomy XYY) není ve skutečnosti spolehlivě prokázána. Podle evolučních psychologů může i u lidí vyšší míra agrese zvyšovat reprodukci, ačkoliv vede k větší pravděpodobnosti předčasné smrti“.

Obdobný náhled má i Fromm (1997, 194). Během dělení buněk může však dojít k abnormalitám, kdy z hlediska studia agrese jsou nejzajímavější muži s jedním chromozomem X a dvěma Y (XYY). Zdá se, že jedinci s chromozomovou konfigurací

XYY vykazují některé společné rysy. Obvykle jsou nadprůměrně vysocí, duševně poněkud omezení a relativně často se u nich vyskytují případy epileptických nebo epileptiformních stavů. Sedm ze sto devadesáti sedmi mužských vězňů mělo chromozomy XYY. To je pravděpodobně významně vyšší počet, než jaký je v běžné populaci.

Souhlasím s úvahou Fromma (1997, 196) „souvislosti mezi sebeprosazováním, agresivitou, mužskými hormony a případně i chromozomem Y naznačuje, že muži by mohli být vybaveni silnější sebeprosazovací agresivitou než ženy, a že by proto mohli být lepšími generály, chirurgy a lovci, zatímco ženy mají spíše vlastnosti zaměřené na ochranu a péči, a tak by mohly být lepší jako lékařky a učitelky“.

Souhlasím také s Hátlovou, Hoškem a Slepíčkou (2009), kdy diskutují o tom, zda agrese je instinktivní, či má jiný původ. Diskuze jsou stále živé, neboť je velmi málo důkazů svědčících pro tuto teorii nebo proti ní. Panuje však shoda, že agresivita má svůj biologický původ (genetický základ), že však existují další externí vlivy, které se uplatňují v průběhu vývoje jedince a způsobují variabilitu v projevech agrese.

4.3 Vliv pohlaví na agresi

Podle Čermáka (1999, 79) „...neexistuje příliš mnoho rozdílů v agresi mužů a žen a navíc podle jeho zjištění se rozdíly zmenšují v závislosti na věku - čím starší jedinci, tím menší rozdíly v agresi mezi muži a ženami“.

„Ženy se později zabývají superegem více než muži, pocit strachu a úzkosti je primárním znakem při dopuštění se agresivního činu“ (Čermák, 1999, 80).

Souhlasím s Čermákem (1999, 16) „někteří badatelé se domnívají, že poruchy chování s nápadnou agresivní komponentou mají genetický základ a jsou vázány na mužské příbuzné“.

Jeden z následků srovnatelných reakcí a přístupu k agresi má snižující se produkce pohlavních hormonů u obou pohlaví vlivem stárnutí. Zvýšená hladina testosteronu v krvi poukazuje na vyšší agresi, avšak výsledky výzkumu se neustále rozcházejí, tudíž tuto hypotézu

nemůžeme brát v úvahu. Pravdou je, že testosteron působí zpětnovazebně, tj. potřeba chovat se agresivně zvyšuje hladinu testosteronu.

„Statistické údaje vypovídají, že muži páchají více kriminálních činů než ženy, jako jsou vraždy, ozbrojené loupeže atd.“ (Čermák, 1999).

„Lze tedy shrnout, že rozdíly se zvětšují, když je žena přesvědčena, že agrese by poškodila oběť fyzicky, když situace vyvolá v ženě pocity viny nebo úzkost nebo vede k ublížení agresorovi. Rozdíly mezi muži a ženami se pak jeví jako anticipované důsledky agrese, jež jsou spojeny s tradičními sexuálními rolemi“ (Čermák, 1999, 80).

4.4 Agrese a agresivita ve sportu

Podle Šafáře (2003, 42) je „sport jako jeden z mnoha druhů lidské činnosti vychází z různých kořenů, ovlivňuje a je ovlivňován velkým množstvím nejrůznějších jevů.

Při podrobném pohledu na podstatu, vývoj a směřování sportu nemůžeme přehlédnout některé charakteristiky poukazující na přímé vztahy mezi sportem a lidskou agresivitou“.

Hátlová, Hošek a Slepíčka (2009, 172) jsou názoru, že ve sportu se vyskytuje i odložená agrese, kdy vlastní agresivní chování je odloženo na pozdější dobu. Důvodem tohoto odložení bývá například aktuální nedostupnost objektu agrese, což bývá časté v příkladech agresivních akcí diváků zaměřených vůči hráčům či fanouškům soupeře nebo nepřijatelnost agresivních projevů sankcionovaná pravidly, například v případě napadení rozhodčího ze strany hráčů. Agrese je odložena na čas a místo, které se zdá pro tyto akce přijatelnější či umožňuje jejich realizaci.

„Problematika projevů agrese ve sportu je velmi intenzivně sledovaná a široce diskutovaná. Přebíhájí při tom názory o všeobecném nárůstu projevů agrese ve společnosti realizovaných formou násilných akcí, rostoucí brutalitou v projevech nejen mladé generace. Hledají se příčiny tohoto jevu se snahou o prevenci“ (Hátlová, Hošek a Slepíčka, 2009).

Vedle takto směřovaných projevů agrese jsou pozorovatelné i případy výpadů sportovců vůči předmětům (např. sportovnímu nářadí), což je označováno jako přenesená agrese. V těchto případech, které se projeví například v mlácení tenisovou

raketou do sítě nebo do země, zahazováním treter, bouchnutím míče o zem, jde o projev přenesené agrese. Objevuje se v situacích frustrace z neúspěchu, je doprovázena negativním emočním napětím, zejména afektem vzteku (Hátlová, Hošek a Slepíčka, 2009, 172).

Souhlasím s Hoškem (1999, 49), který tvrdí, že agrese souvisí se sociálními normami skupiny. U delikventních skupin mladistvých je agrese odměňována, a proto je tak čistá. U mladistvých mají význam i namyšlené normy skupin referenčních (vztažných) se kterými se člověk identifikuje. Jak už bylo konstatováno, nápodoba u člověka funguje. Objevují se argumenty, že v zemích s běžnou brutální podívanou (býčí a kohoutí zápasy), je agresivita mladistvých relativně nízká a přičítá se to mechanismu katarze vlivem podívané (očistné snížení vlastního napětí diváckou účastí na agresivním aktu). Odpůrci namítají, že tento klinický výklad zřejmě neplatí u podívané na agrese lidí. Ostatně divácké agrese při sportovních utkáních to jen potvrzují.

Podle Hátlové, Hošky a Slepíčky (2009, 168) „...při pohledu na uvedené teorie agrese je možné konstatovat, že pro vysvětlení agrese ve sportu je nejvýhodnější kombinovat uvedené přístupy a pojímat agresivitu jako komplexní fenomén, kdy genetické předpoklady jsou modifikovány kulturním a sociálním prostředím“.

4.5 Agrese v úpolovém sportu Muay-thai

Souhlasím s Rebacem (2011) na rozdíl od klasického karate nebo kung-fu jsou úderu při thajském boxu zasazovány plnou silou bez zastavení. Kromě úderů pěstmi jsou povoleny také úderu lokty a kopy koleny stejně jako kopy nohama, přičemž soupeř smí být shozen na zem. Přímé zásahy, plynulé pohyby a reflexy se rozvíjejí stálým „sparringem“, prací se švihadlem, stejně jako tréninkem úderů do pytle s pískem nebo do tlumiče úderů.

Agrese v úpolovém sportu Muay-thai je velmi důležitá. Vzhledem k tvrdosti tohoto bojového sportu je agrese na místě, avšak sportovci vědí, jak s agresí správně nakládat.

Existují nepodložené názory, že bojovníci na ulici (tzv.: „pouliční rváči“) jsou v mnoha případech koncentrovanější, než trénovaní jedinci Muay-thai. Vzhledem k náročnosti tréninků

u sportovců provozující Muay-thai, je potlačena agrese, tudíž v situaci, kde jsou nedobrovolnými aktéry, mnohdy agrese chybí.

Rebac (2011, 111) doporučuje pravidla pro boj, který je nevyhnutelný:

- Vždy se dívat přímo na soupeře,
- Držet ústa pevně sevřená,
- Být stále uvolněný s výjimkou těch momentů, ve kterých zasazujeme úder resp. kop,
- Nikdy se neotáčet k soupeři zády,
- Nikdy v boji nezkoušet techniku, která nebyla dostatečně nacvičená při tréninku,
- Nikdy nesoustřeďovat svoji pozornost pouze na útok, případně jen na obranu,
- Během útoku vždy myslet na svou vlastní bezpečnost,
- Když je soupeř velký, má mu být vnucen boj zblízka, zatímco proti malým soupeřům bojujeme s odstupem,
- Nikdy nedávat před soupeřem najevo své pocity, jako bolest, strach nebo vztek,
- Nikdy nedovolit soupeři zpozorovat známky naší slabosti a vyčerpání,
- Pamatovat si účinek technik, o které jsme se pokusili, a tímto způsobem odhalit nejcitlivější místa soupeře,
- Slabší úder, který zasáhl, je lepší než tvrdší, který minul,
- Používat nejrychlejší údery z větší vzdálenosti a nejtvrdší zblízka,
- Nikdy nepromeškat příležitost k úspěšnému útoku. Promeškaná příležitost se možná nikdy více nenaskytne,
- Nepromarnit zbytečně svoji energii, neboť tuto budeme možná potřebovat k zakončení zápasu,
- Nikdy nepodceňovat soupeře. Pocit převahy nikdy nesmí nabýt vrchu. Každý soupeř je nebezpečný, přičemž by ale měl být člověk pamětliv toho, že každý může být také poražen, nehledě na svoji pověst,
- Pro každého opravdového bojovníka je také porážka polovičním vítězstvím, protože se z ní poučí a svou námahu v tréninku zdvojnásobí.

5 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

5.1 Hlavní cíl

Cílem práce je porovnat míru agresivity diagnostikované pomocí dotazníku B-D-I mezi profesionály (sportovci zápasící v ringu) a amatéry (rekreačními sportovci) v úpolovém sportu Muay-thai.

5.2 Dílčí cíle

1. Popsat míru agresivity profesionálů v úpolovém sportu Muay-thai.
2. Popsat míru agresivity amatérů v úpolovém sportu Muay-thai.
3. Porovnat a popsat míru agresivity jednotlivých skupin navzájem.

5.3 Výzkumné otázky

1. Jaká je struktura a hodnoty agresivity u respondentů profesionálů?
2. Jaká je struktura a hodnoty agresivity u respondentů amatérů?
3. Jaké nacházíme statistické rozdíly v agresivitě mezi respondenty profesionály a amatéry?

6 METODIKA

Diagnostika vybraných skupin cvičenců Muay-thai probíhala v období září 2013 až květen 2014. Do TJ Sokolu Olomouc docházeli muži, ženy, chlapci i dívky. Oddíl Muay-thai byl rozdělen do dvou skupin. Skupina „A“, která je ve výzkumu zařazena mezi *profesionály* (sportovci zápasící v ringu) a skupina „B“, kteří jsou zařazeny mezi *amatéry* (sportovci udržující si fyzickou a vytrvalostní složku). Ve spolupráci s trenérem T. Musilem DiS byly dotazníky rozdány k vyplnění po tréninku či domů. Postup vyplňování a zachování anonymity byl vysvětlen. Anonymita byla vyžadována z důvodů upřímných odpovědí. Dotazník vyplnilo 40 respondentů (20 profesionálů a 20 amatérů).

6.1 Metoda diagnostiky agresivity

Dílčím cílem je porovnat a popsat míru agresivity respondentů. V každém druhu sportu se setkáváme s mírou agresivity, přiměřenou i nepřiměřenou. Následující výzkum byl vyhodnocen pomocí inventáře B-D-I (Buss-Durkee Inventory), který je srozumitelný, časově úsporný, jednoduše zpracovatelný a lze rozlišit různé druhy agrese. Inventář B-D-I obsahuje 75 otázek, respondent odpovídá na otázky ANO či NE, vyplnění dotazníku trvá maximálně 25 minut. Výsledné hrubé skóre v jednotlivých subtestech se vynásobí koeficientem a výsledná hodnota se porovná s normou.

Podle Šafáře (2003, 50) B-D-I zachycuje agresivitu jako složitě strukturovaný fenomén, který lze popsat pomocí osmi relativně nezávislých způsobů chování. Ty tvoří osm subtestů.

1. Fyzická agrese – tento subtest sleduje tendence k fyzickému násilí. Je tvořen deseti položkami typu: „*Urazí-li někdo mne nebo moji rodinu, říká si o výprask. Když se rozzuřím, jsem schopen někoho zřádkovat. Setkal jsem se z lidmi, kteří mě donutili se bít.*“

2. Nepřímá agrese – sleduje agresivní chování zaměřeno mimo zdroj agrese vzbuzující. Tvoří ji devět položek, např.: „*O lidech, které nemám rád, rozšiřuji někdy klepy. Když jsem navztekáný, tak třískám dveřmi. Někdy projevuji svou zlost boucháním do stolu.*“

3. Iritabilita – subtest sledující popudlivost, podrážděnost. Jedenáct položek typu: *„Bývám mnohem více podrážděný, než si o mě lidé myslí. Pění mi krev, když si ze mne někdo dělá legraci. Někdy jsem podrážděný a hádám se i pro maličkosti.“*

4. Negativismus – pět položek vyjadřující tendenci k opozičním reakcím, k nespolupráci např.: *„Nežádá-li mě někdo o něco pěkným způsobem, neudělám, co po mně chce. Když se setkám s nějakým pravidlem, které se mi nelíbí, svádí mě to, abych ho porušil. Když mě někdo sekýruje, klidně si dám na čas, jen abych mu ukázal.“*

5. Resentiment – osm položek vyjadřujících žárlivost a potlačenou zlost na druhé lidi. *„Zdá se mi, že jsem ochuzován o něco, na co mám nárok. Zdá se mi, že ostatní mají ve všem větší štěstí než já. Někdy mě šírá žárlivost, třebaže to na sobě nedávám znát.“*

6. Podezíravost – subtest zaměřený na nedůvěru vůči druhým lidem, paranoia (chorobná podezíravost, vztahovačnost) a projekce hostility. Deset položek typu: *„Vím, že lidé o mně rádi mluví za mými zády. Dávám si pozor na lidi, kteří se ke mně chovají přátelštěji, než jsem očekával. Je mnoho lidí, kteří mě podle všeho nemají rádi.“*

7. Verbální agrese – slovní útoky na druhé lidi, užívání vulgárních výrazů, hádky např.: *„Když mne někdo obtěžuje, řeknu mu, co si o něm myslím. Když na mne někdo řve, řvu na něj taky. Když se rozzuřím, říkám ošklivé věci.“*

8. Pocity viny – agrese obrácená dovnitř, sebeobviňování, sebereflexe vlastního chování. Devět položek typu: *„Když jsem náhodou někdy podváděl, trpěl jsem silnými výčitkami svědomí. Skličuje mne, že jsem dělal málo pro své rodiče. Dělá mi starosti, zda mi bude odpuštěno, čím jsem se kdy provinil.“*

Faktorová analýza rozlišila dva faktory. První - faktor hostility je sycen resentimentem, podezíravostí, iritabilitou a negativismem. Druhý - faktor agresivity je definován fyzickou, verbální a nepřímou agresivitou. Subtest číslo 8 byl přidán z výzkumných důvodů. Hodnotí se a interpretuje samostatně.

Protože se jedná o dotazník složitě strukturovaný, lze pro jednotlivá srovnání volit různé subtesty, příp. kombinace subtestů. Můžeme např. porovnávat jednotlivé složky agresivity (subtest 1, 2, 7), jejich součet (1+2+7 vyjadřující celkovou agresivitu), jednotlivé

složky hostility (subtest 3, 4, 5, 6), jejich součet (3+4+5+6 vyjadřující celkovou hostilitu), subtest 8 (pocity viny, možno interpretovat jako agresi obrácenou dovnitř nebo jako mravní korektiv projevů agrese), součet subtestů 1 až 7, které tvoří celkový výsledek testu B-D-I (jako součet faktoru hostility a agresivity). V naší práci využíváme subtestů 1+2+7 udávajících celkovou agresivitu, subtestů 3+4+5+6 vyjadřujících celkovou hostilitu a součtu subtestů 1+2+3+4+5+6+7 jako celkového výsledku v testu B-D-I (Šafář, 2005, 51).

Takto vyhodnocené dotazníky nejlépe vyhovují stanovenému cíli hodnotící agresi mezi jednotlivými sportovci muay-thai (amatéři/profesionálové).

Dotazník B-D-I je součástí práce jako příloha 1.

6.2 Stanovení agresivity

Statistické zpracování

Získaná data byla převedena do formátu umožňujícího statistické zpracování. Ke zpracování výsledků bylo využito programu Microsoft Excel 2007, Microsoft Word 2007, Statistica CZ 6.0. Byly stanoveny základní statistické veličiny (aritmetický průměr, směrodatná odchylka, medián, minimální a maximální hodnoty měření).

6.3 Metody vyhodnocení

V subtestu byly hodnocené otázky zařazené do osmi testů: fyzická agrese, nepřímá agrese, verbální agrese, iritabilita, negativismus, resentment, podezřavost a pocity viny. Každý test je rozdělen do několika otázek, tak aby při vynásobení koeficientem vyšla hodnota 10. Hodnota vyšší než 5 značí sociálně patologické chování (agresivitu), čím vyšší hodnota, tím vyšší agresivita.

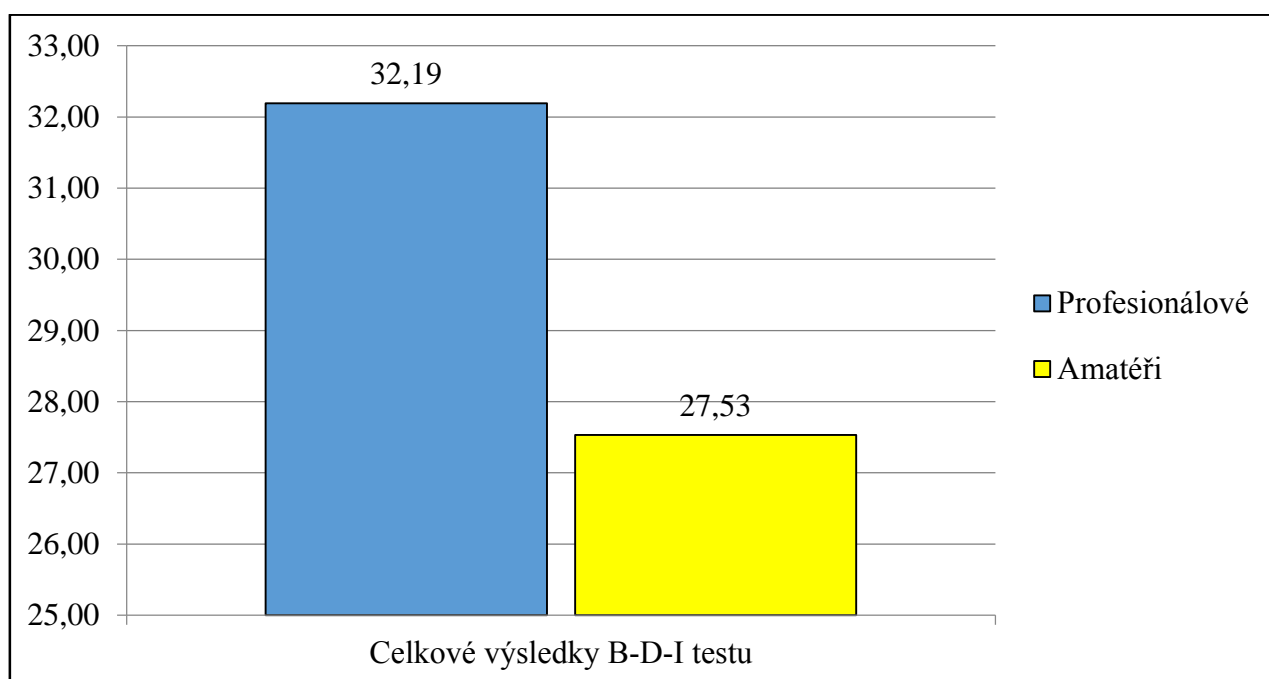
6.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvořilo 40 respondentů - muži, ženy, chlapci a dívky. Těchto 40 respondentů bylo rozděleno podle dotazníku na 20 sportovců zápasících v ringu (profesionálové) a 20 sportovců provozujících Muay-thai rekreačně (amatéři). Věk byl v rozmezí 13 - 40 let. Dotazníky vyplňovali v období září 2013 až květen 2014.

7 VÝSLEDKY A DISKUSE

7.1 Celkové výsledky B-D-I testu

Na základě výsledků provedeného výzkumu jsme zjistili, že u sledované skupiny profesionálů je průměrná hodnota B-D-I inventáře nižší, než signalizace zvýšení agresivity. Pomocí aritmetického průměru dosáhli profesionálové (sportovci zápasící v ringu) hodnoty 32,19. Skupina amatérů (rekreační sportovci) dosáhla hodnoty 27,53; což je ještě nižší skóre, než u profesionálů. Na obrázku 1. prezentujeme srovnání celkových výsledků B-D-I testu mezi profesionály a amatéry v úpolovém sportu Muay-thai.

Obrázek 1. Porovnání průměrných hodnot celkového výsledku B-D-I testu mezi profesionály a amatéry

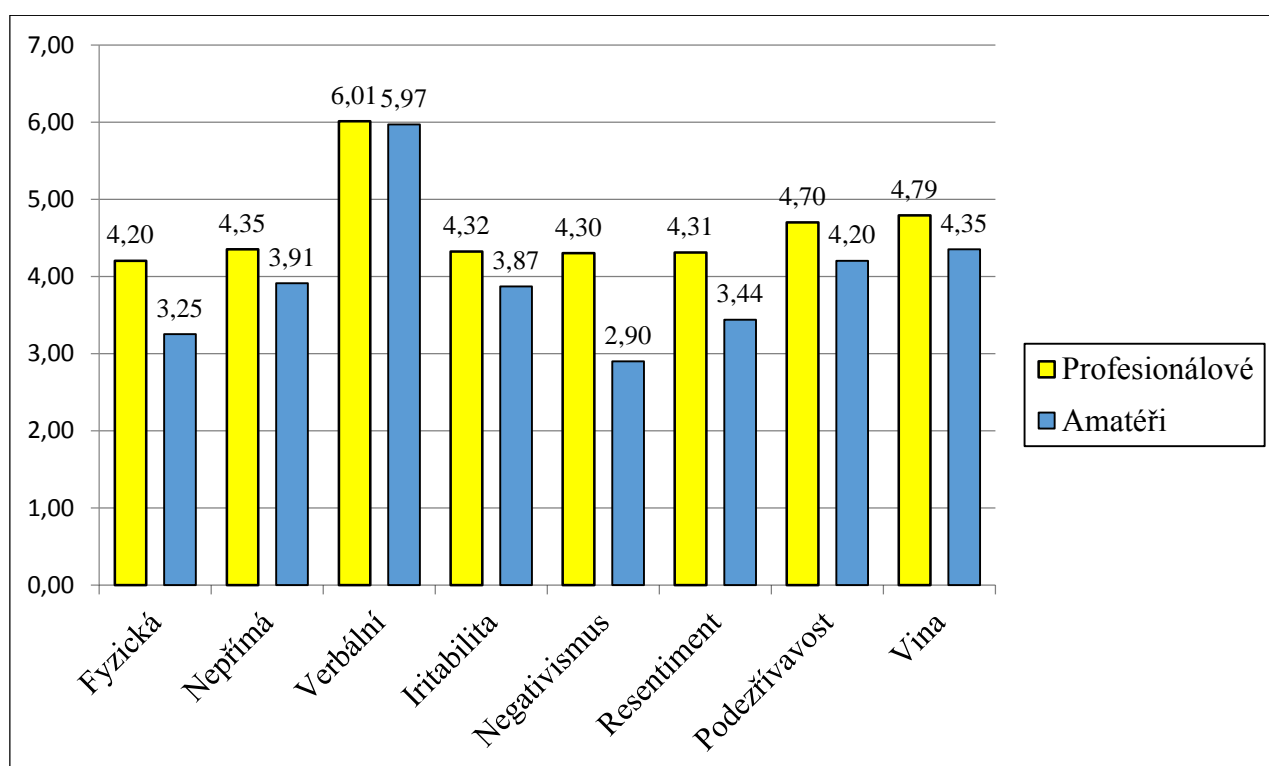
Maximální dosažitelné skóre v testu B-D-I je 70. Skóre vyšší než 35 je indikátorem zvýšené agresivity.

V úpolovém sportu Muay-thai dochází při trénincích a zápasech k přímému tělesnému kontaktu. Při tzv.: „spáringu“ musí bojovníci nejen rány rozdávat, ale i přijímat, tudíž převážná část populace nahlíží na sportovce trénující Muay-thai jako na agresory, kteří mají

větší míru agresivity. Z provedeného výzkumu vyplívá, že dosažené hodnoty jsou nižší, než je hranice zvýšené agresivity (profesionálové i amatéři).

7.2 Výsledky jednotlivých subtestů B-D-I

Vyhodnotili jsme osm subtestů inventáře B-D-I a následně srovnali hodnoty pomocí aritmetického průměru mezi skupinou profesionálů (sportovci zápasící v ringu) a amatérů (rekreační sportovci). Výsledky subtestů, představující agresivní chování osobnosti, jsou znázorněny na obrázku 2.

Obrázek 2. Výsledky subtestů B-D-I.

Subtest B-D-I inventáře vyhodnocuje **FA** (fyzickou agresivitu), **NA** (nepřímou agresivitu), **VA** (verbální agresivitu), **IRT** (iritabilitu), **NEG** (negativismus), **RES** (resentiment), **POD** (podezřívavost) a **PV** (pocity viny). Maximální dosažitelné skóre je 10. Skóre vyšší jak 5 signalizuje zvýšení daného typu agresivity. U obou skupin se vycházelo z aritmetického průměru (tabulka 1. a 2.).

Prvním měřeným subtestem je **fyzická agresivita**. Hodnoty naměřené v testu nedosahovaly hranicí pěti bodů, tudíž u obou skupin nebyla signalizována zvýšená agresivita. U skupiny profesionálů byla hodnota 4,2 bodu a u skupiny amatérů 3,25 bodu.

V subtestu **nepřímé agresivity** jsme zjistili, že hodnoty znovu nedosáhly hranice pěti bodů. Skupina profesionálů dosáhla hodnoty 4,35. Skupina amatérů dosáhla hodnoty 3,91.

Subtest **verbální agresivity**, jako jediný, přesáhl hranicí pěti bodů. Zde jsme dosáhli nejvyšších naměřených hodnot. U skupiny profesionálů (sportovců zápasících v ringu) jsme dosáhli hodnoty 6,01 bodu. U skupiny amatérů (rekreačních sportovců) jsme dosáhli hodnoty 5,97. Z naměřených hodnot vyplývá zvýšená agresivita sportovců.

U subtestu **iritability** jsme dosáhli hodnoty 4,32 bodu u skupiny profesionálů a 3,87 bodu u skupiny amatérů.

V subtestu **negativismus** dosáhla skupina profesionálů hodnot 4,3. Skupina amatérů 2,9. Z výsledků vyplývá, že v negativismu je největší rozdíl mezi oběma skupinami.

V subtestu **resentiment** byly naměřeny hodnoty 4,31 bodu a 3,44 bodu u skupiny amatérů. Zde jsem předpokládal s vyššími hodnotami u skupiny amatérů, vzhledem k pravidelnosti zápasů v ringu u profesionálů, ve spojitosti s rostoucím sebevědomím.

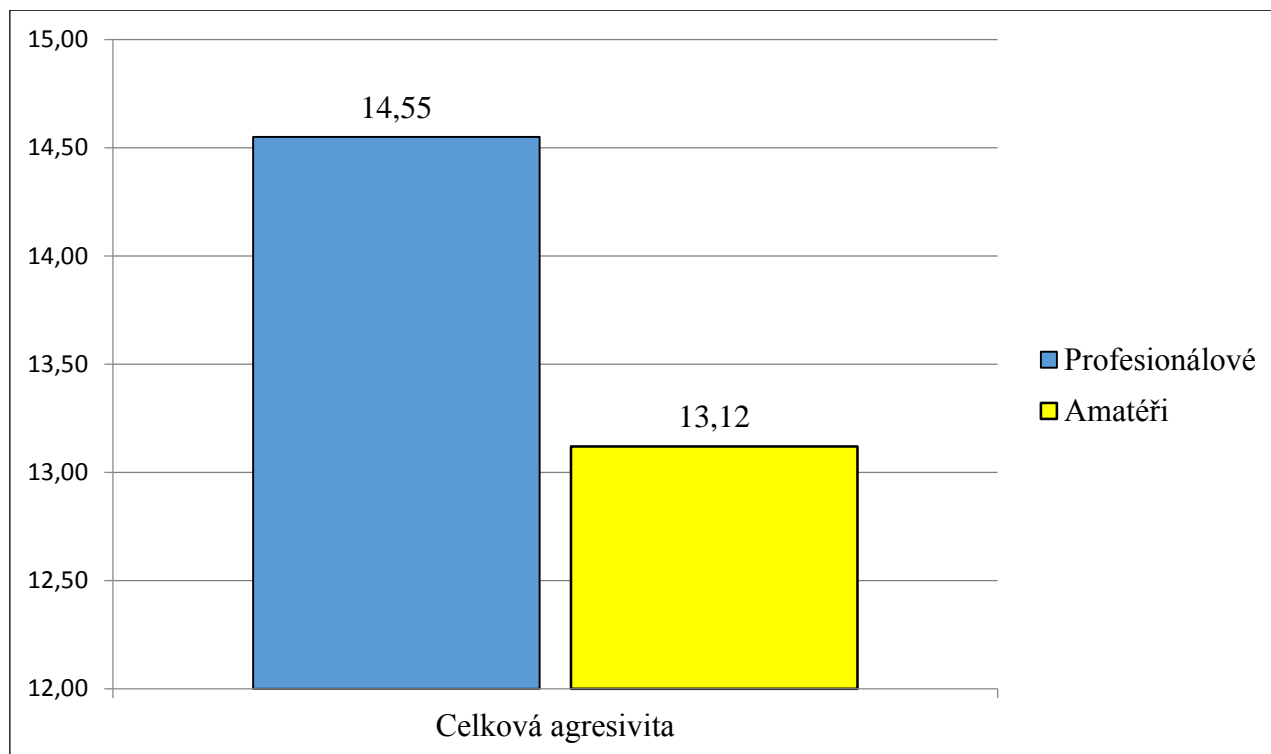
V subtestu **podezřívavosti** byly naměřené hodnoty u profesionálů 4,70 bodu, které se blížily hranici pěti bodů. Hodnoty naměřené u skupiny amatérů byly 4,20 bodu.

V subtestu **vina** byly naměřeny hodnoty 4,79 bodu u skupiny profesionálů a 4,35 bodu u amatérů.

7.3 Výsledky celkové agresivity

Na základě vyhodnocení fyzické, nepřímé, verbální agresivity, a jejich vzájemného součtu, jsme zjistili hodnoty celkové agresivity u skupiny profesionálů a amatérů. V celkové agresivitě je možné dosáhnout 30 bodů, hodnoty vyšší než 15 bodů jsou signalizací zvýšené agresivity.

U skupiny profesionálů je hodnota dle aritmetického průměru 14,55 bodu. U skupiny amatérů je hodnota 13,12 bodu. Z výzkumu vyplývá, že u profesionálů a amatérů nenacházíme zvýšenou agresivitu. Na obrázku 3. je srovnání průměrných hodnot celkové agresivity.

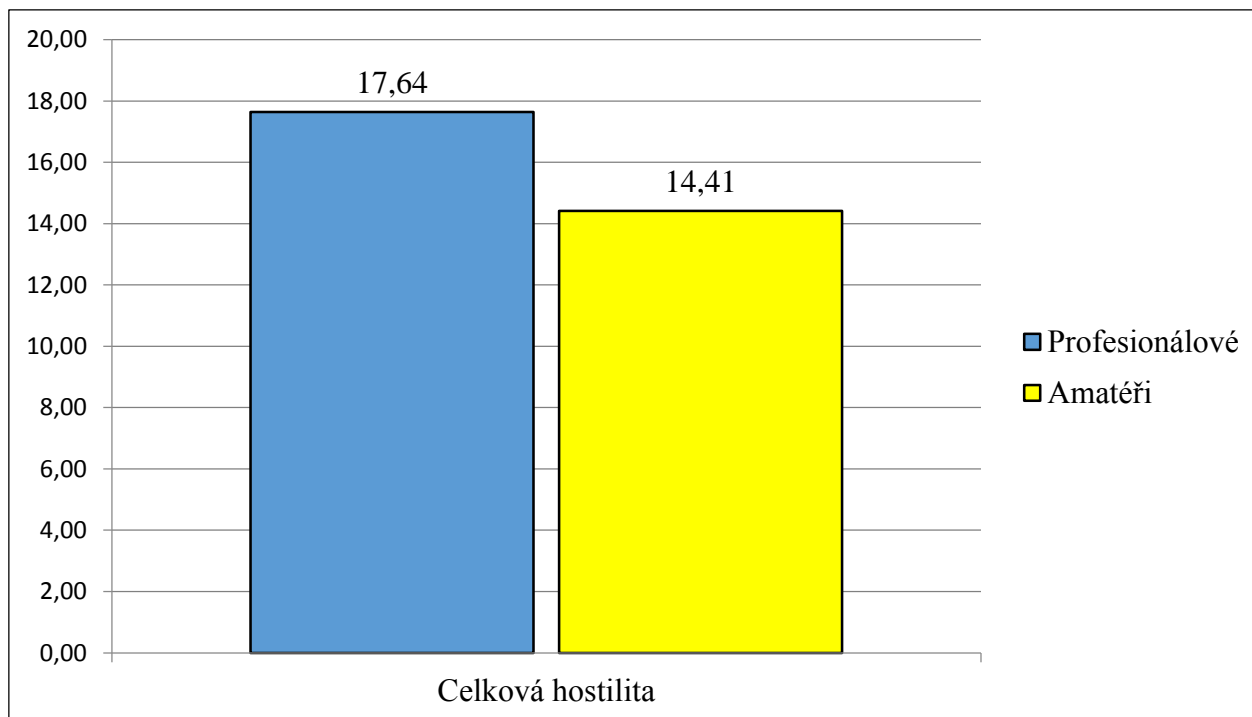

Obrázek 3. Srovnání průměrných hodnot celkové agresivity

7.4 Výsledky celkové hostility

Na základě vyhodnocení iritability, negativismu, resentimentu, podezřívavosti a jejich vzájemného součtu, jsme dospěli k hodnotám celkové hostility u skupiny profesionálů a amatérů. U celkové hostility je hranice přesahující 20 bodů známkou zvýšené hostility. U obou skupin nebylo této hranice dosaženo.

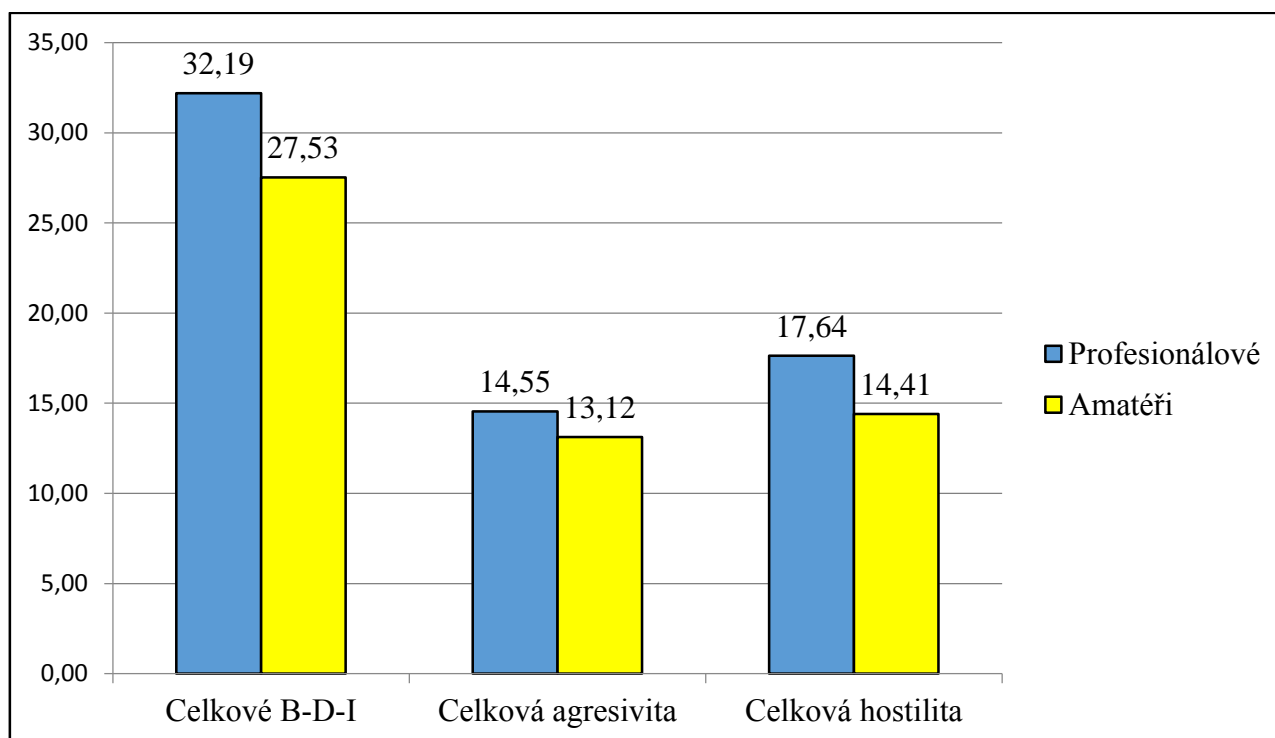
Podle aritmetického průměru skupina profesionálů dosáhla hodnot 17,64. Skupina amatérů dosáhla hodnoty 14,41 bodu. Na obrázku 4. je srovnání průměrných hodnot celkové hostility.

Obrázek 4. Srovnání průměrných hodnot celkové hostility

7.5 Porovnání celkových naměřených hodnot

Při porovnání celkových hodnot jsme zjistili, že profesionálové (sportovci zápasící v ringu) dosáhli vyšších hodnot ve všech subtestech. Celkový test B-D-I byl vyhodnocen v průměru 32,19 bodu, celková agresivita 14,55 a celková hostilita 17,64. Druhou skupinou byli amatéri (rekreační sportovci), kteří v průměru dosáhli hodnot u celkového testu B-D-I 27,53, celková agresivita 13,12 a celková hostilita 14,41 bodu.

Obrázek 5. Porovnávání celkových hodnot B-D-I, celkové agresivity a celkové hostility

Tabulka 1. Statistiky výsledků subtestů u skupiny profesionálů

	N platných	Průměr	Medián	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Fyzická	20	4,20	4,00	1	9	1,94
Nepřímá	20	4,35	4,40	1,10	8,80	1,53
Verbální	20	6,01	5,78	3,08	9,24	1,53
Iritabilita	20	4,32	4,55	0	7,28	1,53
Negativismus	20	4,30	4,00	0	10	2,54
Resentiment	20	4,31	5,00	0	7,5	2,01
Podezřívavost	20	4,70	5,00	3	7	1,42
Vina	20	4,79	4,95	0	6,60	1,48

Vysvětlivky: n platných - počet platných výsledků
Průměr - aritmetický průměr

Tabulka 2. Statistiky výsledků subtestů u skupiny amatérů

	N platných	Průměr	Medián	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Fyzická	20	3,25	3	0	8	2,05
Nepřímá	20	3,91	3,30	1,10	8,80	2,13
Verbální	20	5,97	6,16	3,08	8,47	1,69
Iritabilita	20	3,87	4,10	0	7,28	2,21
Negativismus	20	2,90	2	0	8	2,55
Resentiment	20	3,44	3,75	0	6,25	1,56
Podezřívavost	20	4,20	4	0	8	2,12
Vina	20	4,35	4,40	1,10	8,80	1,80

Vysvětlivky: n platných - počet platných výsledků
 Průměr - aritmetický průměr

Tabulka 3. Mann-Whitney U test (srovnání profesionálů a amatérů)

Dle proměn. skupina 1 profesionálové; skupina 2 amatéři
 Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$

	Sčet poř. skup. 1	Sčet poř. skup. 2	U	Z	Úroveň p	Z upravené	Úroveň p
Fyzická	470,5000	349,5000	139,5000	1,623005	0,104589	1,646655	0,099630
Nepřímá	452,0000	368,0000	158,0000	1,122579	0,261617	1,146265	0,251686
Verbální	407,0000	413,0000	197,0000	0,067625	0,946084	0,068571	0,945331
Iritabilita	469,0000	351,0000	141,0000	1,582430	0,113552	1,582653	0,113502
Negativismus	437,0000	383,0000	173,0000	0,717681	0,473481	0,729282	0,465830
Resentiment	474,0000	346,0000	136,0000	1,717681	0,085856	1,761955	0,078078
Podezřívavost	469,5000	350,5000	140,5000	1,595955	0,110500	1,629311	0,103248
Agresivita	437,0000	383,0000	173,0000	0,716827	0,473481	0,727272	0,467060
Hostilita	492,0000	328,0000	118,0000	2,204582	0,027484	2,204789	0,027470
Agresivita + Hostilita	503,5000	316,5000	106,5000	2,515658	0,011882	2,515776	0,011878
Vina	458,5000	361,5000	151,5000	1,298404	0,194149	1,352866	0,176099

8 ZÁVĚRY

Hlavním cílem práce bylo porovnat míru agresivity diagnostikované pomocí dotazníku B-D-I mezi profesionály (sportovci zápasící v ringu) a amatéry (rekreačními sportovci) v úpolovém sportu Muay-thai.

Dílčím cílem práce bylo:

- Popsat míru agresivity profesionálů v úpolovém sportu Muay-thai.
- Popsat míru agresivity amatérů v úpolovém sportu Muay-thai.
- Porovnat a popsat míru agresivity jednotlivých skupin navzájem.

Dospěl jsem k závěrům:

1) Překročení míry agresivity nad sociální hranici bylo prokázáno u profesionálů pouze v subtestu verbální agresivity.

2) Překročení míry agresivity nad sociální hranici bylo prokázáno u amatérů pouze v subtestu verbální agresivity.

3) Míra agresivity u profesionálů se statisticky velice neliší od agresivity u amatérů.

4) Jedinými subtesty, kde byly významné statistické rozdíly mezi skupinami, byly subtesty hostility, agresivity + hostility.

Vzhledem k výsledkům navrhuji provést výzkum rozdělený do dalších dvou skupin - muži a ženy. Výsledky hodnot míry agresivity by mohly být jiné. Pro přesnější výzkum dané problematiky navrhuji provést výzkum znovu s využitím dalších metod diagnostiky.

9 SOUHRN

V bakalářské práci řešíme míru agrese a agresivity mezi profesionály a amatéry v úpolovém sportu Muay-thai.

V teoretické části si vymezujeme základní pojmy, jako jsou agrese, agresivita a hostilita. Nezapomínáme na rozdělení agresivity, kde jsme okrajově představili agresivitu vrozenou, získanou, obrannou a destruktivní. Zmínili jsme se o činitelích ovlivňující agresivní chování (výchova, sociální prostředí, škola a média). Součástí práce jsou i biologické předpoklady agrese a vliv pohlaví na agresi. V poslední části přibližujeme náhled na agresi a agresivitu ve sportu a samotném Muay-thai. Celá teoretická část je velmi podstatná k hlubšímu náhledu části praktické.

V praktické části jsme si stanovili následující hlavní a dílčí cíle výzkumu:

Hlavní cíl

Cílem práce je porovnat míru agresivity diagnostikované pomocí dotazníku B-D-I mezi profesionály (sportovci zápasící v ringu) a amatéry (rekreačními sportovci) v úpolovém sportu Muay-thai.

Dílčí cíle

1. Popsat míru agresivity profesionálů v úpolovém sportu Muay-thai.
2. Popsat míru agresivity amatérů v úpolovém sportu Muay-thai.
3. Porovnat a popsat míru agresivity jednotlivých skupin navzájem.

Stanovili jsme si i výzkumné otázky:

1. Jaká je struktura a hodnoty agresivity u respondentů profesionálů?
2. Jaká je struktura a hodnoty agresivity u respondentů amatérů?
3. Jaké nacházíme statistické rozdíly v agresivitě mezi respondenty profesionály a amatéry?

Výzkumný soubor tvořily dvě skupiny složené z mužů, žen, chlapců i dívek. Výzkumnou skupinou byli sportovci z Muay-thai (TJ Sokol Olomouc), které jsme rozdělili na profesionály (sportovci zápasící v ringu) a amatéry (rekreační sportovci). V každé skupině se zúčastnilo výzkumu 20 respondentů. Dotazování byli ve věku 13 - 40 let. Dotazníky vyplňovali v období září 2013 až květen 2014.

Pro diagnostiku agresivity jsme použili Inventář B-D-I (Buss-Durkee Inventory), který je srozumitelný, časově nenáročný, jednoduše zpracovatelný a lze rozlišit různé druhy agrese. Inventář B-D-I zachycuje agresivitu jako složitě strukturovaný fenomén, kdy lze rozdělit agresivní chování do osmi kategorií, který je tvořen osmi subtesty:

- Fyzická agrese.
- Nepřímá agrese.
- Iritabilita.
- Negativismus.
- Resentiment.
- Podezíravost.
- Verbální agrese.
- Pocity viny.

V naší práci využíváme subtestů 1+2+7 udávajících celkovou agresivitu, subtestů 3+4+5+6 vyjadřujících celkovou hostilitu a součtu subtestů 1+2+3+4+5+6+7 jako celkového výsledku v testu B-D-I.

Z výzkumu jsme došli k závěrům, že překročení míry agresivity nad sociální hranici bylo prokázáno u obou skupin pouze v subtestu verbální agresivity. Míra agresivity u profesionálů se statisticky velice neliší od agresivity u amatérů. Jedinými subtesty, kde byly významné statistické rozdíly mezi skupinami, byly subtesty hostility a agresivity + hostility.

10 SUMMARY

The bachelor thesis deals with levels of aggression and ferocity among professionals and amateurs in a combat sport called Muay-thai.

Theoretical part of the thesis specifies basic terms such as aggression, ferocity and hostility. We did not forget about division of aggression where we marginally presented congenital, acquired, defensive and destructive aggression. We also describe agents affecting aggressive behaviour (education, social environment, school and media). Another part of the thesis deals with biological background and assumptions as well as gender impact on aggression. The last part brings a view on aggression and ferocity in Muay-thai and sports in general. The whole of the theoretical part is essential for further comprehension of the practical part.

In the practical part of the thesis we presented following main and partial aims of the research:

Main aim

The main aim was to compare levels of aggression diagnosed using questionnaire B-D-I among professionals (sportsmen fighting in boxing ring) and amateurs (recreational sportsmen) in Muay-thai.

Partial aims

1. To describe level of aggression among professionals in Muay-thai group.
2. To describe level of aggression among amateurs in Muay-thai group.
3. To compare and describe level of aggression among individual groups.

We had set following research questions:

1. What is the structure and levels of aggression among professionals?
2. What is the structure and levels of aggression among amateurs?
3. What are the statistical differences between aggression of professionals and amateurs?

The body of our research consisted of sportsmen from Muay-thai club (TJ Sokol Olomouc) including women and men, girls and boys divided into two groups - professionals (sportsmen fighting in boxing ring) and amateurs (recreational sportsmen). Each group

consisted of twenty respondents between 13 and 40 years of age. They filled the questionnaires between September 2013 and May 2014.

For diagnostics we used the B-D-I Inventory (Buss-Durkee Inventory), which is intelligible, is not time-consuming, is workable and helps to distinguish various kinds of aggression. The B-D-I Inventory shows aggression as a heavily structured phenomenon, when it is possible to divide aggressive behaviour into eight categories; the Inventory consists of eight subtests:

- Physical aggression
- Indirect aggression
- Irritability
- Negativism
- Resentment
- Suspicion
- Verbal aggression
- Feeling of blame

In our thesis we use subtests 1+2+7 indicative of total scope of aggression, subtests 3+4+5+6 indicative of total scope of hostility and summary of subtests 1+2+3+4+5+6+7 as a result of the test B-D-I.

The research led us to conclusion that level of aggression risen above the social level has occurred in both groups, however, only in the verbal aggression subtest. The level of aggression among professionals statistically did not differ from aggression among amateurs. The only subtests which had shown considerable statistical differences were subtests of hostility and aggression + hostility.

11 REFERENČNÍ SEZNAM

- Bandura, A. (1971). Social Learning theory of aggression. In: J. F. Knutson (ed.), *Control of aggression: Implication from Basic Research* (pp. 201-250). Chicago: Aldine- Atherton.
- Čermák, I. (1999). *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta.
- Čermák, I., Hřebíčková, M., & Macek, P. (Eds.). (2003). *Agrese, identita, osobnost*. Tišnov: Sdružení SCAN.
- Čírtková, L. (2004). *Policejní psychologie* (2nd ed.). Praha: Portál.
- Dovalil, J., a kol. (2008). *Lexikon sportovního tréninku*. Praha: Karolinum.
- Fromm, E. (1997). *Anatomie lidské destruktivity*. Praha: Lidové noviny.
- Harsa, P., Kertészová, D., Macák, M., Voldřichová, I., & Žukov, I. (2012). Současné projevy agrese. *Psychiatrie pro praxi*, 13(1), 15.
- Hartl, P. (1993). *Psychologický slovník*. Praha: Česká Typologie.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Hátlová, B., Hošek, V., & Slepíčka, P. (2009). *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum.
- Hošek, V. (1999). *Psychologie odolnosti*. Praha: Karolinum.
- Charvát M. (2008). *Hostilita ve sportovním prostředí*. Brno: BMS creative.
- Kolář, M. (1997). *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál.
- Lorenz, K. (1992). *Takzvané zlo*. Praha: Mladá fronta.
- Lovaš, L. (2008). Agrese. In J. Výrost, & I. Slaměnik (Eds.), *Sociální psychologie* (pp. 267-268). Praha: Grada Publishing.
- Matochová, J. (2008). *Psychologie práva* [Vysokoškolské skripta]. Ostrava: Univerzita Technická, Vysoká škola báňská.
- Nakonečný, M. (2013). *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář.
- Pechová, O. (2011). *Psychologie agrese a destruktivity*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Poněšický, J. (2005). *Agrese, násilí a psychologie moci*. Praha: TRITON.
- Rebac, Z. (2011). *Thajský box plnokontaktní bojový sport* (3rd ed.). Praha: Naše Vojsko.
- Spurný, J. (1996). *Psychologie násilí*. Praha: Eurounion.
- Storr, A. (1968). *Human Aggression*. New York: Atheneum.
- Šafář, M. (2003). *Komparace agresivity ve vybraných sportovních skupinách*. Disertační práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Vymětal, J. (1992). *Úvod do psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství.

Vymětal, J. (2003). *Lékařská psychologie*. Praha: Portál.

12 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Test B-D-I

Jméno a příjmení

Věk **Sport**

Před sebou máte 75 různých tvrzení. Pokud se chováte tak, jak je zde napsáno zakroužkujte ano, pokud se většinou nebo vždy chováte jinak, zakroužkujte ne. Dlouho nepřemýšlejte, většinou je nejlepší ta odpověď, která vás napadne jako první. Odpovídejte však upřímně a pravdivě.

1. Občas nedokážu zvládnout svoje nutkání ubližovat ostatním.	Ano	Ne 1
2. O lidech, které nemá rád rozšiřuji někdy klepy.	Ano	Ne 2
3. Snadno se rozčílím, ale brzo mě to přejde.	Ano	Ne 3
4. Nežádá-li mě někdo o něco pěkným způsobem, neudělám co co po mně chce.	Ano	Ne 4
5. Zdá se mi, že jsem ochuzován o něco, na co mám nárok.	Ano	Ne 5
6. Víím, že lidé o mně rádi mluví za mými zády.	Ano	Ne 6
7. Když nesouhlasím se svými přáteli, dám jim to jasně najevo.	Ano	Ne 7
8. Když jsem náhodou někdy podváděl, trpěl jsem silnými výčitkami svědomí.	Ano	Ne 8
9. Nikdy nikoho neuhodím.	Ano	Ne 9
10. Nikdy se tak nerozzlobím, že bych házel předměty.	Ano	Ne 10
11. S lidmi mám vždy trpělivost.	Ano	Ne 11
12. Když se setkám s nějakým pravidlem, které se mi nelíbí, svádí mě to, abych ho porušil.	Ano	Ne 12
13. Zdá se mi, že ostatní mají ve všem větší štěstí než já.	Ano	Ne 13
14. Dávám si pozor na lidi, kteří se ke mně chovají přátelštěji než jsem očekával.	Ano	Ne 14
15. Často zjišťuji, že s lidmi nesouhlasím.	Ano	Ne 15
16. Někdy mám tak ošklivé myšlenky, že se za ně stydím.	Ano	Ne 16
17. Když mne někdo uhodí, tak se neznám.	Ano	Ne 17
18. Když jsem navztekáný, třískám dveřmi.	Ano	Ne 18

19. Bývám mnohem více podrážděný, než si o mně lidé myslí. **Ano Ne 19**
20. Chová-li se ke mně někdo panovačně, dělám právě opak toho, co chce. **Ano Ne 20**
21. Když si vzpomenu na to, co všechno jsem prožil, cítím se rozmrzele. **Ano Ne 21**
22. Je mnoho lidí, kteří mě podle všeho nemají rádi. **Ano Ne 22**
23. Když se mnou lidé nesouhlasí, dostávám se s nimi do sporu. **Ano Ne 23**
24. Kdo se uleývá ve škole nebo na tréninku, toho musí trápit výčitky. **Ano Ne 24**
25. Urazí-li někdo mne, nebo moji rodinu, říká si o výprask. **Ano Ne 25**
26. Nikdy nedělám kanadské žertíky. **Ano Ne 26**
27. Pění mi krev, když si ze mne někdo dělá legraci. **Ano Ne 27**
28. Když mě někdo sekýruje, klidně si dám na čas, jen abych mu ukázal. **Ano Ne 28**
29. Skoro každý den se setkávám s někým, kdo je mi protivný. **Ano Ne 29**
30. Zdá se mi, že řada lidí na mne žárlí. **Ano Ne 30**
31. Vyžaduji, aby lidé respektovali má práva. **Ano Ne 31**
32. Skličuje mne, že jsem dělal málo pro své rodiče. **Ano Ne 32**
33. Lidé, kteří člověka ustavičně obtěžují, si koledují o „jednu do nosu“. **Ano Ne 33**
34. Když mám zlost, jsem rozmrzelý. **Ano Ne 34**
35. Když se mnou jedná někdo nespravedlivě, nedám se tím otrávit. **Ano Ne 35**
36. Když se na někoho rozhněvám, přestane pro mne existovat. **Ano Ne 36**
37. Někdy mě šírá žárlivost, třebaže to na sobě nedávám znát. **Ano Ne 37**
38. Někdy mám pocit, že se mi lidé posmívají. **Ano Ne 38**
39. Nemluvím sprostě, ani když mě někdo rozzlobí. **Ano Ne 39**
40. Dělá mi starosti, zda mi bude odpuštěno, čím jsem se kdy provinil. **Ano Ne 40**
41. Málokdy vracím ránu, dokonce i tehdy, uhodí-li mne někdo první. **Ano Ne 41**
42. Když není po mém, bývám nevrlý. **Ano Ne 42**
43. Někdy mě lidé obtěžují už jen tím, že jsou kolem mne. **Ano Ne 43**
44. Neznám člověka, kterého bych přímo nenáviděl. **Ano Ne 44**
45. Mým heslem je - nikdy nedůvěřuj cizím lidem. **Ano Ne 45**
46. Když mne někdo obtěžuje, řeknu mu, co si o něm myslím. **Ano Ne 46**
47. Dělán mnohé věci, po kterých mám výčitky svědomí. **Ano Ne 47**
48. Když se rozzuřím, jsem schopen někoho zfackovat. **Ano Ne 48**
49. Od svých 10. let jsem neměl výbuchy zlé nálady. **Ano Ne 49**
50. Často si připadám jako sud prachu, který má už-ůž vybuchnout. **Ano Ne 50**

51. Kdybych dal lidem najevo, co cítím, považovali by mě za člověka se kterým se dá těžko vyjít. **Ano Ne 51**
52. Často mne zajímá, jaký důvod může někdo mít, když pro mne udělá něco dobrého. **Ano Ne 52**
53. Kdy na mne někdo řve, řvu na něj taky. **Ano Ne 53**
54. Nepodaří-li se mi něco, dělám si kvůli tomu výčitky. **Ano Ne 54**
55. Dostávám se občas do rvačky. **Ano Ne 55**
56. Vzpomínám si, že jsem měl takovou zlost, že jsem popadl co bylo po ruce a rozbil jsem to. **Ano Ne 56**
57. Někdy jsem podrážděný a hádám se i pro maličkosti. **Ano Ne 57**
58. Občas mám pocit, že je ke mně osud nespravedlivý. **Ano Ne 58**
59. Myslíval jsem si, že většina lidí mluví pravdu, ale teď vím, že to tak není. **Ano Ne 59**
60. Když se rozzuřím, říkám ošklivé věci. **Ano Ne 60**
61. Ukřivdím-li někomu, pronásledují mne výčitky svědomí. **Ano Ne 61**
62. Kdybych se měl uchýlit k fyzickému násilí, abych obhájil svá práva, samozřejmě to udělám. **Ano Ne 62**
63. Někdy projevuji svou zlost boucháním do stolu. **Ano Ne 63**
64. Někdy bývám hrubý k lidem, kteří se mi nelíbí. **Ano Ne 64**
65. Neznám takové nepřátele, kteří by si skutečně přáli ubližovat mi. **Ano Ne 65**
66. Nedokázal bych někoho odkázat do patřičných mezí, i kdyby to potřeboval. **Ano Ne 66**
67. Mám často pocit, že jsem nevedl správný život. **Ano Ne 67**
68. Setkal jsem se s lidmi, kteří mě donutili se bít. **Ano Ne 68**
69. Všední věci, nad nimiž se druzí rozčilují, mne nechávají klidnými. **Ano Ne 69**
70. Obvykle nemám pocit, že by se mě snažili lidé provokovat nebo urážet. **Ano Ne 70**
71. Často pronáším hrozby, které nemíním doopravdy. **Ano Ne 71**
72. Když se hádám, tak se mi stává, že zesílím hlas. **Ano Ne 72**
73. V poslední době jsem nějaký nabručený. **Ano Ne 73**
74. Obyčejně skrývám své špatné mínění o jiných lidech. **Ano Ne 74**
75. Raději nějakou věc uznám, než bych se kvůli ní hádal. **Ano Ne 75**

Jméno a příjmení

			HS	Koef	V	N
A	1, 9 , 17, 25, 33, 41 , 48, 55, 62, 68	Fyzická		1,00		5
B	2, 10 , 18, 26 , 34, 42, 49 , 56, 63	Nepřímá		1,10		5
C	3, 11 , 19, 27, 35 , 43, 50, 57, 64, 69 , 73	Irritabil.		0,91		5
D	4, 12, 20, 28, 36	Negativ.		2,00		5
E	5, 13, 21, 29, 37, 44 , 51, 58	Resent.		1,25		5
G	6, 14, 22, 30, 38, 45, 52, 59, 65 , 70	Podezří v.		1,00		5
H	7, 15, 23, 31, 39 , 46, 53, 60, 66 , 71, 72, 74 , 75	Verbální		0,77		5
K	8, 16, 24, 32, 40, 47, 54, 61, 67	Vina		1,10		5

Poznámky - odpověď ANO je hodnocena bodem. U tučně zvýrazněných otázek (9, 10, 11, 26, ...75) se boduje odpověď NE. Dosažený bodový výsledek v subtestu (řádku) se vynásobí příslušným koeficientem (sloupec 5). Rozmezí hodnot je 0 až 10, čím vyšší hodnota tím vyšší agresivita či hostilita. Orientační hranice sociálně patologického chování je pět bodů (u verbální agresivity - H je tato hodnota vyšší).

Příloha č. 2: Výsledky jednotlivých respondentů, řazených do skupiny profesionálů, sloužících k vyhodnocení B-D-I inventáře.

Respondent	Fyzická	Nepřímá	Verbální	Iriabilita	Negativismus	Resentiment	Podezřivavost	Vina
1	4	2,2	3,85	0	6	1,25	3	0
2	1	3,3	7,7	1,82	2	0	3	3,3
3	1	4,4	8,47	4,55	4	3,75	5	3,3
4	9	4,4	9,24	6,37	6	6,25	7	4,4
5	6	4,4	3,08	3,64	6	2,5	7	4,4
6	6	4,4	6,16	3,64	10	2,5	3	6,6
7	4	4,4	6,16	4,55	4	6,25	5	5,5
8	7	4,4	7,7	5,46	4	6,25	5	4,4
9	5	3,3	5,39	3,64	8	3,75	5	4,4
10	4	5,5	6,93	3,64	4	5	7	4,4
11	4	5,5	6,93	4,55	4	5	6	5,5
12	2	4,4	5,39	5,46	2	5	6	6,6
13	3	3,3	5,39	5,46	0	7,5	4	5,5
14	5	3,3	3,85	4,55	6	3,75	5	5,5
15	3	4,4	5,39	4,55	0	5	3	5,5
16	3	5,5	5,39	4,55	4	5	5	5,5
17	3	5,5	6,16	4,55	6	3,75	3	4,4
18	4	4,4	5,39	4,55	2	6,25	5	6,6
19	5	1,1	6,16	7,28	2	6,25	4	4,4
20	5	8,8	5,39	3,64	6	1,25	3	5,5

Příloha č. 3: Výsledky jednotlivých respondentů, řazených do skupiny amatérů, sloužících k vyhodnocení B-D-I inventáře.

Respondent	Fyzická	Nepřímá	Verbální	Iriabilita	Negativismus	Resentiment	Podezřivost	Vina
1	4	5,5	4,62	7,28	2	3,75	8	6,6
2	0	3,3	3,85	4,55	0	1,25	6	5,5
3	8	8,8	7,7	4,55	0	1,25	6	5,5
4	3	5,5	6,93	2,73	4	6,25	3	4,4
5	7	7,7	8,47	7,28	6	5	5	4,4
6	2	6,6	7,7	3,64	2	2,5	2	4,4
7	3	5,5	5,39	2,73	2	5	4	4,4
8	4	1,1	7,7	5,46	8	2,5	0	6,6
9	5	2,2	6,16	6,37	4	3,75	7	4,4
10	2	4,4	6,16	2,73	6	3,75	2	3,3
11	3	2,2	6,93	6,37	2	5	4	4,4
12	4	3,3	3,85	4,55	2	3,75	4	4,4
13	1	3,3	7,7	4,55	0	3,75	5	4,4
14	3	2,2	3,08	0,91	4	2,5	6	1,1
15	2	4,4	4,62	0	4	3,75	4	5,5
16	2	2,2	5,39	2,73	2	2,5	2	4,4
17	3	3,3	7,7	4,55	0	0	4	1,1
18	5	2,2	3,08	0,91	0	5	6	3,3
19	5	1,1	6,93	1,82	8	1,25	1	2,2
20	0	3,3	5,39	1,82	0	2,5	4	3,3